

R E G I E O R G A A N

Geesteswetenschappen

Advies

inzake

Implementatie

Duurzame Geesteswetenschappen

Aan

Mevr. J.M. van Bijsterveldt-Vliegenthart,

Staatssecretaris van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap

23 juni 2010

Regieorgaan Geesteswetenschappen

Achter de Dom 20

3512 JP Utrecht

www.regiegeesteswetenschappen.nl

secretaris@regiegeesteswetenschappen.nl

INHOUDSOPGAVE

---

0. Hoofdpunten van het implementatieplan.....	5
1. Van Commissie-Cohen tot Regieorgaan Geesteswetenschappen	7
2. Werkwijze Regieorgaan	9
2.1 Tranche 2009	9
2.2 Procedure Structurele middelen 2011	9
2.3 NWO en Duurzame Geesteswetenschappen.....	10
2.4 KNAW en Duurzame Geesteswetenschappen	11
2.5 Eigen studies Regieorgaan	11
3. De aanpak van de hoofdproblemen.....	13
3.1 Krapte in de verschillende geldstromen	13
3.2 Vergrijzing wetenschappelijke staf - onvoldoende doorstroming jong talent	17
3.3 Sterk gestegen onderwijslast en druk op onderzoekstijd	19
3.4 Zwak afstudeerrendement, vooral in BA-fase	20
3.5 Versnipperd opleidingsaanbod, vooral in de masterfase	22
3.6 Nadelige kleinschaligheid	24
3.7 Onderbenutting maatschappelijke uitstraling	25
3.8 Inadequaat instrumentarium kwaliteitsobjectivering	27
4. Duurzame Geesteswetenschappen per instelling.....	29
Tabel 1: Bestemming middelen Duurzame Geesteswetenschappen.....	30
4.1 Universiteit van Amsterdam (UvA).....	33
4.2 Universiteit Utrecht (UU)	35
4.3 Rijksuniversiteit Groningen (RUG).....	38
4.4 Universiteit Leiden (UL)	41
4.5 Radboud Universiteit Nijmegen (RU).....	44
4.6 Vrije Universiteit Amsterdam (VUA)	46
4.7 Erasmus Universiteit Rotterdam (EUR).....	49

4.8 Universiteit van Tilburg (UvT).....	51
4.9 Universteit Maastricht (UM).....	53
4.10 Open Universiteit (OU)	55
4.11 Totaaloverzicht toekenningen aan faculteiten	57
5. Van eerste toewijzing naar duurzame versterking.....	61
6. Duurzame Geesteswetenschappen 2.0	63
Gebruikte afkortingen.....	67
Bijlage.....	69

---

0. HOOFDPUNTEN VAN HET IMPLEMENTATIEPLAN

Dit rapport bevat het implementatieplan van de Commissie Regieorgaan Geesteswetenschappen over bestemming van de middelen (structureel 15 M€ vanaf 2011 met een aanzet van 10 M€ in 2010) die de Minister van OCW bij besluit d.d. 2 juli 2009 (OWB/FO/109823) beschikbaar heeft gesteld voor structurele versterking van de geesteswetenschappen in Nederland, conform de aanbevelingen van de Commissie-Cohen in het Rapport *Duurzame Geesteswetenschappen*.

De hoofdpunten van het implementatieplan luiden als volgt:

1. Het Regieorgaan Geesteswetenschappen heeft grote waardering voor de voortvarendheid en visie waarmee de betrokken faculteiten, Colleges van Bestuur, NWO en KNAW gestalte hebben gegeven aan het proces naar duurzame geesteswetenschappen. Op uitnodiging van het Regieorgaan zijn deze instellingen, in grote gezamenlijkheid en met respect voor een ieders rol, met overtuigende maatregelen gekomen voor de aanpak van de problemen en voor de broodnodige versterking van de geesteswetenschappen in Nederland. (Het betreft hier niet alleen maatregelen waarvoor additionele middelen worden gevraagd, maar in grote mate ook eigen maatregelen die tot grotere efficiëntie, effectiviteit en duurzaamheid op het terrein van de geesteswetenschappen bijdragen).
2. Als gevolg hiervan zal het proces Duurzame Geesteswetenschappen tot een aantoonbare trendbreuk kunnen leiden op de volgende majeure gebieden (elk als een hoofdprobleem erkend in het rapport van de Commissie-Cohen:
  - a. ombuigen van de neerwaartse spiraal ten aanzien van de 1e geldstroom (ook dankzij de aanstaande toename in de Alfa/gammagelden);
  - b. ombuigen negatieve ontwikkeling promotieplaatsen
  - c. keren vergrijzing door instroming jong talent
  - d. verbetering studierendementen
  - e. doorbreken verkokering, o.a. door meer landelijke samenwerking
3. Tachtig procent van de middelen (12 M€) is direct bestemd voor bestedingsdoelen die zijn voorgesteld voor een duurzame versterking van de afzonderlijke faculteiten, een en ander langs de lijnen van het rapport van de Commissie-Cohen.
4. Het Regieorgaan is van mening dat de kwaliteit en duurzaamheid van het geesteswetenschappelijke domein zeer gebaat zijn bij intensivering van de landelijke samenwerking. Van de middelen Duurzame Geesteswetenschappen wordt in dit rapport daarom ca. 20% voor deze samenwerking bestemd. Hiervan komt op jaarbasis 415 k€ ten goede aan landelijke samenwerking ten aanzien van de onderzoeksmasters, waarbij de onderzoekscholen een belangrijke rol krijgen toebedeeld. Voor verdere landelijke samenwerking met name op het terrein van de masters is een bedrag van 1.235 k€ gereserveerd voor 2011, oplopend tot 2.385 k€ voor 2015. In nauw overleg met de faculteiten zal het Regieorgaan nog in 2010 plannen voor verdere samenwerking en in het verlengde daarvan voor bestemming van de gereserveerde gelden helpen uitwerken.
5. In een gezamenlijk programma van NWO en het Regieorgaan Geesteswetenschappen wordt vanaf 2010 gedurende vijf jaar een jaarlijkse ronde van 15 fte aan promotieplaatsen gerealiseerd waardoor er (door een combinatie van eerste en tweede geldstroom) meer perspectief kan worden geboden voor jong

wetenschappelijk talent. Ten behoeve van flankerend loopbaanbeleid voor deze promovendi zal het Regieorgaan een apart programma ontwikkelen en financieren.

6. De KNAW heeft op verzoek van het Regieorgaan Geesteswetenschappen een Commissie Kwaliteitsindicatoren Geesteswetenschappen ingesteld die het voortouw neemt voor de ontwikkeling van een hanteerbaar instrument voor de kwaliteitsbepaling van geesteswetenschappelijk onderzoek.
7. Het Regieorgaan zal op basis van de rapportages van de instellingen jaarlijks voor 1 juli schriftelijk een tussenrapportage aan de Minister van OCW uitbrengen over het verloop van het proces Duurzame Geesteswetenschappen en in het bijzonder de monitoring en evaluatie van de gefinancierde bestedingsdoelen.
8. De monitoring en evaluatie van het succes van de toewijzingen geschieden verder in drie hoofdfasen: in 2012 zal vanuit het Regieorgaan een eerste formele ronde langs de faculteiten worden gemaakt; in 2013 vindt een midterm review van het proces Duurzame Geesteswetenschappen plaats; in 2015 dient de definitieve beoordeling van het proces plaats te vinden. Als bovenstaande procesgang is doorlopen, kunnen de middelen van Duurzame Geesteswetenschappen indalen in de structurele financiering van de instellingen.
9. Onvermijdelijk moesten, gegeven de budgettaire beperkingen, bepaalde terreinen vooralsnog onbehandeld of onderbedeeld blijven. De plannen van de faculteiten bieden volop aanknopingspunten voor aanvullende toewijzingen. Minstens zo belangrijk zijn drie terreinen die het huidige proces niet kon bestrijken, en die de Nederlandse geesteswetenschappen in hun volle breedte zouden adresseren: verbetering academische lerarenopleidingen; herpositionering geesteswetenschappelijke onderzoeksinstituten; versterking geesteswetenschappelijke infrastructuur op het gebied van de informatievoorziening (gedrukt en elektronisch) alsmede *Open Access*.
10. Gegeven het bovenstaande pleit het Regieorgaan met overtuiging voor een proces “Duurzame geesteswetenschappen 2.0”. Met daartoe aangepaste organisatie, maar in dezelfde geest, zouden vanuit een vernieuwd Regieorgaan *alle* belangrijke actoren in de Nederlandse geesteswetenschappen kunnen worden uitgedaagd tot kwaliteitsverbetering en samenspel. Zowel inhoudelijk als procesmatig is dit een zeer aanlokkelijk vergezicht voor de gehele sector.

---

1. VAN COMMISSIE-COHEN TOT REGIEORGAAN GEESTESWETENSCHAPPEN

Op 18 december 2008 heeft de Commissie Nationaal Plan Toekomst Geesteswetenschappen (Commissie-Cohen) het rapport *Duurzame Geesteswetenschappen* gepresenteerd aan de Minister van OCW. Daarin constateert deze commissie de volgende structurele problemen die een bedreiging vormen voor een duurzame toekomst van de geesteswetenschappen:

1. Krapte in de verschillende geldstromen
2. Vergrijzing van de wetenschappelijke staf en onvoldoende doorstroming van jong talent
3. Sterk gestegen onderwijslast en druk op onderzoekstijd
4. Zwak afstudeerrendement, vooral in de BA-fase
5. Versnipperd opleidingsaanbod, vooral in de masterfase
6. Nadelige kleinschaligheid
7. Onderbenutting maatschappelijke uitstraling
8. Inadequaat instrumentarium kwaliteitsobjectivering- en differentiatie

In het Rapport *Duurzame Geesteswetenschappen* staan concrete aanbevelingen aan alle actoren op het gebied van de geesteswetenschappen in Nederland om de situatie op de genoemde punten structureel te verbeteren. Een van de aanbevelingen was de vorming van een Budget Structuurversterking Geesteswetenschappen waar de betrokken faculteiten met uitdrukkelijke steun van hun Colleges van Bestuur een beroep op zouden kunnen doen op basis van een samenhangend plan waarin zij aantonen de bovengenoemde hoofdproblemen in de geesteswetenschappen aan te gaan pakken. De Commissie-Cohen stelde voor om hiervoor een structureel budget (van 20 miljoen euro in 2009 oplopend tot 70 miljoen euro vanaf 2015) te alloceren. Voor de besteding van de middelen zou een Regieorgaan Geesteswetenschappen moeten worden geïnstalleerd.

De Minister van OCW heeft direct na de presentatie van het rapport toegezegd structureel 15 miljoen euro te reserveren voor de versterking van de geesteswetenschappen in Nederland. Hij sprak daarbij zijn erkentelijkheid uit voor de gedegen analyse en de waardevolle aanbevelingen van de commissie. Ook de VSNU, NWO en KNAW hebben in hun gezamenlijke brief d.d. 14 april 2008 aan de Minister van OCW blijk gegeven van hun waardering voor het rapport van de Commissie-Cohen. Zij zegden actieve steun toe voor de realisering van de aanbevelingen die in het rapport *Duurzame Geesteswetenschappen* zijn opgenomen. NWO heeft daarenboven een substantieel bedrag toegezegd ten behoeve van een promovendiprogramma op het gebied van de geesteswetenschappen (zie ook hoofdstuk 3, paragraaf 1).

In de kabinetsreactie d.d. 24 april 2009 heeft de Minister van OCW de Tweede Kamer geïnformeerd over zijn voornemens om ten behoeve van het proces naar *Duurzame Geesteswetenschappen* middelen beschikbaar te stellen die oplopen van 2 miljoen euro in 2009 naar 10 miljoen euro in 2010 en 15 miljoen euro (structureel) vanaf 2011. Voorts deelde hij mee dat hij een Regieorgaan zou instellen onder voorzitterschap van prof. dr. Frits van Oostrom. Daarbij meldde hij dat hij erop vertrouwd was dat het Regieorgaan de criteria van de Commissie-Cohen zwaar zal laten wegen in de beoordeling van de plannen, om te bereiken dat de aanpak leidt tot een daadwerkelijk betere positionering van de geesteswetenschappen in Nederland.

Op 2 juli 2009 heeft de Minister het besluit tot instelling van het Regieorgaan Geesteswetenschappen met terugwerkende kracht tot 1 april 2009 formeel bekrachtigd (OWB/FO/109823). In het instellingsbesluit zijn de taakstelling, samenstelling, werkwijze, operationele periode, financiering, en tijdstip en wijze van rapporteren van de Commissie Regieorgaan Geesteswetenschappen geregeld (Staatscourant 22 juli 2009, nr. 10971, zie bijlage).

De samenstelling van het Regieorgaan is zodanig dat er brede expertise op het gebied van letteren, godgeleerdheid en wijsbegeerte aanwezig is, alsmede veel internationale en bestuurlijke ervaring op het gebied van geesteswetenschappelijk onderzoek en onderwijs:

- Prof. dr. Frits van Oostrom, Universiteitshoogleraar UU (voorzitter);
- Dr. Bernard Al, lid raad van commissarissen van o.a. Centraal Boekhuis, Infinitas learning en Sopheon; oud-hoogleraar Franse Taalkunde VUA; oud-directievoorzitter Wolters Kluwer Nederland
- Prof. dr. Doeko Bosscher, hoogleraar eigentijdse geschiedenis RUG, oud-rector magnificus RUG;
- Prof. dr. Herman de Dijn, em. hoogleraar Geschiedenis van de Wijsbegeerte Katholieke Universiteit Leuven (KUL) en oud-vice rector KUL;
- Mw. prof. dr. Willemien Otten, Professor of the Theology and History of Christianity The University of Chicago Divinity School; oud-decaan Faculteit Godgeleerdheid UU;
- Drs. Leo van Ruijven, oud-faculteitsdirecteur Letteren UL en Geesteswetenschappen UvA.

De secretaris van het Regieorgaan Geesteswetenschappen (0,2 fte) is drs. Paul Koopman, tevens coördinator van de landelijke onderzoekschool Huizinga Instituut en coördinator van het Instituut voor Cultuur en Geschiedenis UvA.

Het Regieorgaan is gehuisvest op het adres Achter de Dom 20. De administratie wordt gevoerd door de Universiteit Utrecht. Op de website van het Regieorgaan www.regiegeesteswetenschappen.nl worden nieuwsberichten van het Regieorgaan en de relevante externe documentatie geplaatst.

---

2. WERKWIJZE REGIEORGAAN

In de periode na de presentatie van het rapport van de Commissie-Cohen en voorafgaande aan de formele instelling van het Regieorgaan is door de beoogde voorzitter overlegd met vertegenwoordigers van de betrokken instellingen (OCW, DLG, NWO-G, NWO-A, KNAW, VSNU) over het ingezette proces naar Duurzame Geesteswetenschappen. Met genoegen kon worden geconstateerd dat al de partijen doordrongen zijn van de noodzaak om in gezamenlijkheid de door de Commissie-Cohen gesignaleerde problemen aan te pakken. Ook uit de vele positieve reacties in de media bleek dat er een groot draagvlak bestaat voor het implementeren van de adviezen van deze commissie. De internationale belangstelling voor de analyse en aanbevelingen in het Rapport Duurzame Geesteswetenschappen heeft aanleiding gegeven tot het uitbrengen van een vertaling in het Engels: *Sustainable Humanities* (AUP, zomer 2009).

Direct na instelling van het Regieorgaan zijn bij de betrokken faculteiten kerngegevens opgevraagd. Met deze gegevens heeft het Regieorgaan een beter beeld gekregen van de positie van de betrokken faculteiten ten opzichte van elkaar. Deze gegevens vormen mede een oriëntatiepunt voor het Regieorgaan op basis waarvan in de periode tot 31 december 2015 het proces naar duurzame geesteswetenschappen kan worden beoordeeld. Deze gegevens betreffen de organisatie van de faculteit, het aantal opleidingen en studenten (peildatum 1-10-2008), de samenstelling van het wetenschappelijk personeel (peildatum ultimo 2008), de financiële situatie, het leerstoelenplan en de bestaande beleidsmatige afspraken met het College van Bestuur.

Vervolgens heeft het Regieorgaan de procedure voor het bestemmen van de beschikbaar gestelde middelen voor Duurzame Geesteswetenschappen vastgesteld waarbij onderscheid is gemaakt tussen de aanlooffase in 2009 (2 miljoen euro) en de structureel beschikbaar te stellen middelen (10 miljoen in 2010 oplopend naar 15 miljoen euro vanaf 2011).

2.1 TRANCHE 2009

Het Regieorgaan Geesteswetenschappen heeft de decanen bij brief d.d. 24 juni 2009 ingelicht over de voorwaarden waarop men in aanmerking zou kunnen komen voor middelen die de Minister van OCW had gereserveerd voor het jaar 2009. Indiening van aanvragen was mogelijk tot 17 juli 2009. Al de betrokken faculteiten hebben een aanvraag ingediend. De aanvragen beliepen in totaal meer dan twee maal het voor 2009 beschikbare budget voor Duurzame Geesteswetenschappen. Het Regieorgaan heeft bij brief d.d. 16 augustus 2009 de Minister geadviseerd in het kader van de 1^e tranche 2009 een bedrag toe te wijzen van 1.522 k€ (excl. een tegemoetkoming van in totaal 270 k€ aan de faculteiten voor de aan de planvorming verbonden kosten) en voor de doorwerking naar 2010 te rekenen op een bedrag van 1.426 k€. De Minister heeft het advies van het Regieorgaan overgenomen.

2.2 PROCEDURE STRUCTURELE MIDDELEN 2011

Voor de structurele middelen van 15 miljoen euro vanaf 2011 (en voor de aanlooffase in 2010 10 miljoen euro) werd aan de decanen gevraagd om per 1 september 2009 een globaal plan in te dienen bij het Regieorgaan Geesteswetenschappen.

Ten aanzien van de omvang van de aan te vragen middelen is voor elke faculteit een proportionele verdeling van de beschikbare OCW-middelen berekend op basis van het aantal leden wetenschappelijke staf, het aantal studenten

en het aantal opleidingen. De betrokken faculteit is meegedeeld dat deze bij een aanvraag die goed zou aansluiten bij de aanbevelingen van de Commissie-Cohen minimaal recht zou kunnen hebben op de helft van het proportionele bedrag, en bij een zeer overtuigende aanvraag maximaal op het dubbele ervan.

Op basis van deze globale plannen is het Regieorgaan in gesprek gegaan met de decanen van de afzonderlijke faculteiten op 21 en 22 september 2009. Aan de decanen is vervolgens verzocht om de definitieve aanvragen per 1 december 2009 in te dienen. Aan de faculteiten is meegedeeld dat het Regieorgaan geen overheadkosten kan financieren. De matching van de marginale kosten komt derhalve voor rekening van de instelling.

De 1-decemberplannen zijn op 28 en 29 december beoordeeld door het Regieorgaan Geesteswetenschappen, waarna in januari 2010 aan al de betrokken faculteiten schriftelijk aanvullende informatie is gevraagd. Op 8 en 9 april 2010 heeft het Regieorgaan gesproken met delegaties van de faculteiten over de afzonderlijke aanvragen, inclusief de landelijke dimensie en de relatie met het College van Bestuur. In de hoofdstukken 3 en 4 wordt inhoudelijk ingegaan op de plannen en de voorgestelde toewijzing (hoofdstuk 3 over het effect van de voorgestelde plannen in relatie tot de aanbevelingen in het rapport *Duurzame Geesteswetenschappen*, hoofdstuk 4 over de voorgestelde toewijzingen per faculteit).

Gedurende deze periode heeft de voorzitter van het Regieorgaan Geesteswetenschappen regelmatig afstemmingsoverleg gevoerd met OCW, DLG, NWO-G, NWO-A, KNAW en VSNU. In augustus 2009 heeft hij bilateraal overleg gevoerd met de betrokken Colleges van Bestuur over de door de faculteiten te ontwikkelen plannen in het kader van Duurzame Geesteswetenschappen. In april 2010 heeft hij wederom – dit keer samen met lid van het Regieorgaan Leo van Ruijven – een ronde gemaakt langs de Colleges van Bestuur om de lokale inbedding van de definitieve facultaire plannen te bespreken alsmede de ambities en mogelijkheden voor een versterking van de landelijke samenwerking op het gebied van de geesteswetenschappen.

2.3 NWO EN DUURZAME GEESTESWETENSCHAPPEN

De voorzitter van het Regieorgaan Geesteswetenschappen heeft periodiek overleg gevoerd met de voorzitter van het Algemeen Bestuur van NWO en met de directeur van het Gebied Geesteswetenschappen NWO. Hoewel er geen garanties konden worden gegeven om de honoreringspercentages voor aanvragen voor Vernieuwingsimpuls en Open Competitie te verbeteren (zie rapport *Duurzame Geesteswetenschappen*, p. 45), heeft NWO inmiddels een belangrijke impuls gegeven, geheel in lijn met de aanbevelingen van de Commissie-Cohen, voor het aanpakken van structuurprobleem 1: krapte in de verschillende geldstromen. In een gezamenlijk programma van NWO en het Regieorgaan Geesteswetenschappen is vanaf 2010 gedurende vijf jaar een jaarlijkse aanvraagronde voor promotieplaatsen én docent-promovendi gerealiseerd. De jaarlijkse omvang aan te honoreren plaatsen is 15 fte. In totaal gaat het om een bedrag van 16.875.000 euro voor de periode 2010 tot en met 2014, waarvan 11.250.000 euro door het Algemeen Bestuur van NWO en het Gebiedsbestuur Geesteswetenschappen NWO wordt betaald. De bijdrage van het Regieorgaan Geesteswetenschappen is in totaal voor de gehele periode van 5 jaar 5.625.000 euro. In zijn brief d.d. 11 januari 2010 (OWB/AI/2010/181665) heeft de Minister aangegeven met deze investering vanwege het Regieorgaan in te stemmen. De aard van de promotieplaatsen is temeer bijzonder omdat er een actief loopbaanbeleid aan is gekoppeld, te financieren uit het budget Duurzame Geesteswetenschappen. Zie verder hoofdstuk 3, paragrafen 1 en 2, over de relatie van deze investering met de door de Commissie-Cohen gesignaleerde structuurproblemen.

2.4 KNAW EN DUURZAME GEESTESWETENSCHAPPEN

De directeur van de KNAW heeft bij brief d.d. 5 oktober 2009 aangegeven dat er naar aanleiding van de aanbevelingen van de Commissie-Cohen aan het adres van de KNAW een Commissie Kwaliteitsindicatoren Geesteswetenschappen is ingesteld onder voorzitterschap van de Utrechtse hoogleraar filosofie Keimpe Algra. De commissie verwacht in het najaar van 2010 haar eerste bevindingen te kunnen presenteren. Op 13 januari 2010 heeft de voorzitter van het Regieorgaan met de voorzitter en secretaris van de Commissie Kwaliteitsindicatoren overlegd.

De KNAW is ook verzocht het voortouw te nemen in het begunstigen van een positiever klimaat binnen de geesteswetenschappen, bijvoorbeeld door het instellen van nieuwe onderwijs- en onderzoeksprijzen voor geesteswetenschappelijke prestaties. De KNAW gaf te kennen geen kans te zien in uitvoering van dit project, waarna het – in goed overleg met de KNAW – door het Regieorgaan zelf ter hand is genomen.

2.5 EIGEN STUDIES REGIEORGAAN

Parallel aan het proces van planontwikkeling door de faculteiten heeft het Regieorgaan een aantal studies laten uitvoeren die de interne gedachtevorming van de commissie hebben gediend. Deze betroffen:

- a. *De relatie tussen faculteiten en het middelbaar onderwijs, i.c. de lerarenopleiding;*
- b. *Universitaire Allocatie ten aanzien van de geesteswetenschappen, inclusief Kleine Letteren/ Unica;*
- c. *Prijzen in de geesteswetenschappen.*

---

3. DE AANPAK VAN DE HOOFDPROBLEMEN

Dit hoofdstuk biedt een overzicht van de maatregelen die worden genomen om de structurele problemen op te lossen, respectievelijk zo veel mogelijk te beperken, zoals geschetst in het rapport *Duurzame Geesteswetenschappen* van de Commissie-Cohen. Voor de aanpak van een aantal urgente problemen doen de faculteiten een beroep op de middelen van het Regieorgaan Geesteswetenschappen. Enkele aanbevelingen uit het rapport *Duurzame Geesteswetenschappen* kunnen worden uitgevoerd zonder dat daarvoor (veel) extra financiering wordt gevraagd. De afzonderlijke toekenningen aan de faculteiten worden behandeld in hoofdstuk 4. In dit hoofdstuk worden de bestedingsdoelen beschreven per hoofdprobleem. Met waardering heeft het Regieorgaan geconstateerd dat er alom erkenning en herkenning is van de problemen en dat de betrokken faculteiten, actief gesteund door hun Colleges van Bestuur, een proces in gang hebben gezet om de perspectieven voor de geesteswetenschappen structureel te verbeteren.

3.1 KRAPTE IN DE VERSCHILLENDE GELDSTROMEN

Uit de analyse in het rapport *Duurzame Geesteswetenschappen* blijkt dat de geesteswetenschappelijke faculteiten in Nederland in de afgelopen jaren geconfronteerd werden met een verminderde onderzoeksfinanciering vanuit de eerste geldstroom, terwijl de andere wetenschappelijke domeinen een groei zagen. Deze scheefgroei binnen de universiteiten werd onder andere veroorzaakt door een toenemende matchingsbehoefte van bèta-technisch en medisch onderzoek. Voor de verwezenlijking van de onderzoeksambities op het gebied van de geesteswetenschappen moest daarom steeds meer – overigens niet zonder succes – een beroep gedaan worden op de middelen van de tweede geldstroom. Door de toenemende aanvraagdruk bij NWO is de kans op honorering van uitstekend beoordeelde projectvoorstellen echter onacceptabel klein geworden. In het rapport werd verder geconstateerd dat het niet realistisch is om te veronderstellen dat het belang van de derde geldstroom voor de geesteswetenschappen op de korte en middellange termijn substantieel aan omvang zal kunnen winnen.

1e geldstroom

De vastgestelde scheefgroei in de eerste geldstroom is voor het Regieorgaan aanleiding geweest de allocatie nader te bezien en ook in het overleg met de Colleges van Bestuur daarvoor aandacht te vragen.

Het *landelijke allocatiemodel* heeft tot doel de beschikbare rijksbijdrage te verdelen over de universiteiten en bestaat uit een onderwijsdeel en een onderzoeksdeel. Tot nu waren het aantal eerstejaars en het aantal afgegeven diploma's de parameters in het onderwijsdeel. In het nieuwe landelijke model, dat naar verwachting met ingang van 2011 wordt gehanteerd, zal de nadruk meer komen te liggen op het aantal ingeschreven studenten (met bekostiging uitsluitend voor de nominale studieduur). De introductie van dit nieuwe model zal door dynamische effecten op termijn leiden tot wijziging van de verdeling over de instellingen. Nog versterkt door de algemene onzekerheid in verband met de komende kabinetsformatie en de eventuele gevolgen daarvan voor het hoger onderwijs, zijn de Colleges van Bestuur dan ook niet in staat of bereid meer structurele toezeggingen te doen ten aanzien van het financiële perspectief voor hun geesteswetenschappelijke faculteit(en). Wel wordt door ieder instellingsbestuur het belang van de aanwezigheid van de geesteswetenschappelijke faculteit(en) binnen de eigen instelling onderschreven. Ook is er de bereidheid bij volledige toekenning van de gelden voor Alfa/gamma-onderzoek met ingang van 2011 deze ten minste naar evenredigheid aan de geesteswetenschappen ten goede te laten komen, al dan niet op projectbasis (zie de toelichting op deze gelden verderop in deze paragraaf).

In de afgelopen jaren is er een aantal beleidsmatige aanpassingen doorgevoerd in het landelijke allocatiemodel. In de jaren negentig van de vorige eeuw betroffen die onder andere de toekenningen voor consolidatie van de “kleine letteren”. Van meer recente datum zijn de toekenning van middelen voor respectievelijk Alfa/gamma onderzoek en de Graduate Schools, en de overheveling van onderzoeksgelden naar NWO. Op de intentie en de gevolgen van deze aanpassingen wordt hierna ingegaan. Gezien het verzoek van de Minister de aandacht specifiek te richten op de inbedding van de kleine letteren zal daar betrekkelijk uitvoerig bij worden stilgestaan.

Consolidatie kleine letteren

Begin jaren negentig van de vorige eeuw heeft het ministerie aan een aantal universiteiten bijzondere, aanvankelijk geormeerde, toekenningen gedaan ten behoeve van de zogenaamde kleine letteren. Blijkens het document “Consolidatie van de kleine letteren” (OC&W-brief OWB/CS-92006434 van 1 april 1992) waren deze toekenningen structureel bedoeld. Om die reden zijn zij uiteindelijk opgenomen in het historisch bepaalde deel van de bekostiging van de universiteiten “met de daaraan verbonden bestedingsvrijheid” (OC&W-brief WO/BG 95003387 van 29-03-1995). In 1994/1995 is de uitvoering van de afspraken, die in het Consolidatiedocument zijn vastgelegd, geëvalueerd door een KNAW-commissie (met wijlen prof.dr. E. Zürcher als voorzitter). Deze concludeerde niet alleen dat het genoemde document een aantal onduidelijkheden bevat, maar ook dat de in totaal beoogde wp-formatie van de kleine letteren van 250 fte op geen stukken na was bereikt. Blijkens de aan de commissie Zürcher verstrekte informatie bedroeg de formatie wp- kleine letteren in 1994/1995 in haar geheel slechts 200 fte (excl. AIO's, OIO's en postdocs). De universiteit Leiden heeft overigens bij brief van 2 juli 1992 aan OC&W bericht dat de in het Consolidatiedocument genoemde wp-aantallen “*streefgetallen* zijn, die zowel vast wp als AIO's/OIO's, postdocs en overig tijdelijk wp omvatten”. De commissie Zürcher merkte op dat in feite niet meer van de faculteiten kon worden verwacht. Als belangrijkste redenen waarom geen ruimhartiger beleid kon worden gevoerd, noemt de commissie:

1. De aan de universiteiten opgelegde verplichting wachtgelden te betalen (waarvan ten tijde van het opstellen van het Consolidatiedocument nog geen sprake was).
2. De teruggelopen studentenaantallen die resulteerden in steeds verder gaande reductie van de beschikbare middelen.
3. Aanpassing van de universitaire allocatiemodellen op een voor de kleine letteren nadelige wijze.

Inmiddels kan op grond van de gegevens die van de betrokken faculteiten zijn verkregen, worden vastgesteld dat de voorzieningen voor de kleine letteren zijn gereduceerd tot in totaal circa 136 fte. Deze reductie is gepaard gegaan met een verdere concentratie van voorzieningen en verkleining en/of niveauperlaging van voorzieningen. Zoals onder andere beschreven in het “Convenant Letteren 2000+; nadere aanvulling, toelichting en uitwerking” (brief DLG 01.055 van 12 september 2001) hangt deze ontwikkeling met name samen met de noodzaak om gezien de geringe armslag van de betrokken faculteiten enerzijds doublures van bestaande opleidingen tegen te gaan, wanneer daarvoor geen sluitende motivatie kon worden gegeven, en anderzijds financiële ruimte voor nieuwe ontwikkelingen binnen het domein mogelijk te maken. Enkele voorbeelden:

- UvA: Opheffing van de opleiding Friese taal- en letterkunde en de voorziening voor Fins. Concentratie van beide aan de RUG.
- RUG: Opheffing van de opleiding Nieuw Griekse taal en cultuur; concentratie daarvan aan de UvA. Nedersaksisch wordt bijvak en de hoogleraar Oudgermanistiek wordt vervangen door een deskundige op een lager functieniveau.
- UU: opheffing van de opleidingen Turks en Nieuw-Perzisch. Concentratie van beide aan de UL.
- VUA: opheffing van de opleiding Semitische talen en culturen.

Omdat het leeuwendeel van de Consolidatiegelden naar de Universiteit Leiden met zijn vele (Niet-Westerse) unica is gegaan, heeft het Regieorgaan bijzondere aandacht besteed aan de ontwikkelingen bij de Faculteit Geesteswetenschappen van deze instelling. Daarbij is er rekening mee gehouden dat de opnemings van de genoemde gelden in het historisch bepaalde deel van de bekostiging tot gevolg had dat deze ook werden blootgesteld aan erosie vanwege op dit bekostigingsdeel toegepaste kortingen zoals de overheveling naar NWO en efficiëntiekortingen. Aan de orde zijn gesteld de volgende vragen:

- Geeft de UL het de facto resterende bedrag van haar Consolidatiegelden, dat globaal op € 3,0 mln kan worden berekend, aan de desbetreffende vakgebieden door en, zo ja, is er daarenboven nog sprake van een extra universitaire bijdrage bij wijze van matching?
- Wat zijn de gevolgen van de personeelsreductie in de sector Niet-Westen met bijna 30% voor de betrokken vakgebieden?

Het antwoord op de eerste vraag is dat binnen de UL het (minimale) bedrag vanwege de Consolidatie van de kleine letteren extra aan de desbetreffende vakgebieden wordt doorgegeven. Er is geen sprake van speciale universitaire matching.

De gevolgen van de personeelsreductie kunnen als volgt worden samengevat, waarbij de aandachtsgebieden uit het Consolidatiedocument worden gevolgd:

- *Talen & Culturen van Oost-, Zuid-Oost en Zuid-Azië*: De formaties op het terrein van Zuid-Oost Azië en Zuid-Centraal Azië zijn gehalveerd, waarbij de leerstoelen voor Indonesisch en Javaans zijn samengevoegd, de leerstoelen Austronesisch en Geschiedenis van Zuid-Azië zijn opgeheven, evenals formatieplaatsen voor Javaans en Tamil. Hier tegenover staat het instellen van de leerstoelen op het terrein van de moderne samenleving en cultuur van Zuid-Azië en idem van Indonesië.
- *Midden-Oosten*: De leerstoelen Hebreeuws en Aramees zijn samengevoegd. De leerstoel Nieuw-Perzisch is opgeheven en vervangen door een voorziening op een ander niveau. Daar tegenover staat het instellen van de leerstoel op het terrein van de Moderne samenleving en cultuur van het Midden-Oosten.
- *Europese kleine letteren*: De voorzieningen op het terrein van Pools/Tsjechisch, Bulgaars/Sloveens en Servokroatisch/Macedoons zijn afgebouwd. Met de UvA is afgesproken dat Leidse studenten voor bijvakonderwijs op deze gebieden aldaar terecht kunnen.¹
- *Overige kleine letteren, m.n. Taalkundig onderzoek van de rest van de wereld*: Gezien de geringe belangstelling van studenten is dit vakgebied substantieel gereduceerd. De volgende expertisegebieden zijn afgebouwd: Armeens, Baskisch, Altaïsche talen en Sino-tibetaans.

Het Regieorgaan kan niet anders dan constateren dat dit enerzijds een verarming van de aanwezige voorzieningen betekent, en wat dat betreft indruist tegen letter en geest van het Consolidatiedocument (= de “Staaloperatie”), maar anderzijds dat de oude doctoraal opleidingen – afgezien van de bovenbouwopleiding Vergelijkende taalwetenschap – nog steeds in Leiden kunnen worden gevolgd. Daarbij vindt wel inbedding plaats in bredere instroomprofielen en wordt, waar opportuun, meer dan in het verleden het accent gelegd op moderne aspecten van een bepaalde regio. Met andere woorden: geen consolidatie zonder evolutie. Dit is ook reeds in het Consolidatiedocument onderkend. In het document is vermeld (blz 8) dat het vanzelf spreekt dat “hoewel stabiliteit een hoofddoelstelling is van de consolidatie van de kleine letteren, de gemaakte afspraken en

---

¹ In overleg met het Regieorgaan heeft de decaan van de Faculteit der Letteren van de RUG besloten de opleiding Hongaars te handhaven, op voorwaarde dat zowel de instroom als het studierendement structureel op een hoger niveau komt te liggen.

geformuleerde doelstellingen niet eeuwig geldig blijven, maar zullen moeten worden bijgesteld aan de hand van maatschappelijke ontwikkelingen in binnen- en buitenland, en op grond van kwalitatieve evaluaties van het onderzoek en onderwijs”. De verwachting is gewettigd dat de Leidse heroriëntatie bijdraagt aan verduurzaming van de betrokken vakgebieden in ruimere zin.

Uiteraard betekent de structurele bijdrage van 15 miljoen euro van de Minister van OCW in het kader van Duurzame Geesteswetenschappen een evenzo grote beperking van de ontstane scheefgroei in de middelenverdeling binnen de 1^e geldstroom.

2e geldstroom

Op basis van het regeerakkoord worden ten laste van het historisch bepaalde onderzoeksdeel binnen het landelijke allocatiemodel middelen overgeheveld van de universiteiten naar NWO. Deze korting loopt vanaf 2008 geleidelijk op en zal met ingang van 2011 structureel € 100 mln bedragen. De korting is door de meeste instellingen aan alle faculteiten doorberekend, dus inclusief de geesteswetenschappelijke faculteiten.

De genoemde gelden worden door NWO aangewend voor de zogenoemde Vernieuwingsimpuls waarin de geesteswetenschappen over het algemeen goed scoren. De vernieuwingsimpuls is uitgebreid tot 150 M€ per jaar en de eigen bijdrage van de instellingen van 33 M€ aan de vernieuwingsimpuls is vervallen.

In het kader van Duurzame Geesteswetenschappen hebben NWO en het Regieorgaan het initiatief genomen om een bedrag van € 16.875.000, waarvan € 11.250.000 voor rekening van NWO en € 5.625.000 ten laste van de middelen waarover het Regieorgaan adviseert, beschikbaar te stellen voor een subsidieprogramma gericht op promotieonderzoek binnen de geesteswetenschappen. Met dit programma wordt niet alleen aangesloten bij het voorstel om jong onderzoekstalent meer kansen te geven en daardoor het hoofd te bieden aan de vergrijzing van de wetenschappelijke staf, maar wordt ook ingespeeld op het probleem van de krapte in de verschillende geldstromen en in dit geval zowel in de eerste als de tweede geldstroom. Het programma voorziet in 5 jaarlijkse aanvraagrondes van circa 15 fte per jaar. De eerste ronde van toekenningen vindt in 2010 plaats. Nieuw is dat naast aanvragen voor reguliere promovendi (4 jaar, 1 fte of 5 jaar, 0,8 fte) aanvragen voor docentpromovendi (5 jaar 0,5 fte) kunnen worden ingediend en dat het promotieprogramma van meet af wordt voorzien van een bewust flankerend loopbaanbeleid voor de promovendi, waarmee tegemoet wordt gekomen aan hun behoefte aan begeleiding voor de verdere arbeidsmarktqualificatie. Dit flankerend beleid zal gestalte worden gegeven in overleg met de VSNU en het Promovendi Netwerk Nederland. Het Regieorgaan neemt het voortouw in het vormgeven van dat flankerend beleid, dat in 2010 tot een concreet resultaat moet leiden.

3e geldstroom

In het rapport *Duurzame Geesteswetenschappen* wordt terecht opgemerkt dat “het niet realistisch is te veronderstellen dat de derde geldstroom voor de geesteswetenschappen in de komende jaren substantieel aan omvang zal kunnen winnen” (blz 28). Desalniettemin is het Regieorgaan uit de plannen van de faculteiten gebleken dat zij hun inspanningen op dit vlak willen vergroten. Een structurele bijdrage aan de financiering van de faculteiten mag hieruit evenwel niet of nauwelijks worden verwacht. Veeleer zullen derde geldstroom inkomsten liggen in de sfeer van incidentele financiering van onderzoeksplaatsen of sponsoring van activiteiten waarmee wordt beoogd de maatschappelijke zichtbaarheid te vergroten (hoofdprobleem 7 uit het genoemde rapport).

Alfa/gamma-onderzoek en Graduate Schools

De toekenning van middelen voor Graduate schools is gestart in 2008 voor een totaal bedrag van € 1 mln en loopt op tot structureel € 15 mln vanaf 2011. Deze gelden worden toegevoegd aan het onderzoeksbudget dat op historische gronden wordt verdeeld en zijn daardoor niet meer als zodanig separaat in het landelijke allocatiemodel herkenbaar.

De toekenning van middelen voor Alfa/gamma-onderzoek is eveneens gestart in 2008 en loopt op tot structureel € 63 mln vanaf 2011. De negen “grote” instellingen met Alfa/gamma onderzoek krijgen dan ieder structureel € 5 miljoen per jaar additioneel toegekend. De UM, EUR en UvT krijgen ieder structureel € 6 mln per jaar.

Het Regieorgaan is van oordeel dat gezien zowel de expliciete ministeriële ondersteuning voor de geesteswetenschappen, als (1) de structurele toekenning van de gelden voor Alfa/gamma onderzoek (63 mln) en (2) de additionele toekenning van gelden voor Graduate schools (15 mln) het effect van de NWO-korting (100 mln) voor de faculteiten geesteswetenschappen tenminste door de onder (1) en (2) genoemde maatregelen zou moeten worden gecompenseerd. Met name bij de grote universiteiten is dit (vooral nog) niet het geval. Blijkens het overleg met de Colleges van Bestuur hangt dit onder andere samen met de omstandigheid dat de NWO-korting zeker is en daarom intern al wordt doorberekend, terwijl de structurele toekenning van de gelden voor Alfa/gamma onderzoek en de Graduate Schools nog onzeker is. Als de gelden voor Alfa/gamma onderzoek daadwerkelijk beschikbaar worden gesteld, overweegt een aantal van de grote universiteiten die op projectbasis aan de betrokken faculteiten door te geven. Het Regieorgaan acht dit niet bezwaarlijk mits de betrokken gelden ten minste naar evenredigheid aan de faculteiten geesteswetenschappen worden toegewezen.

Globaal beeld financiële situatie geesteswetenschappelijke faculteiten

Op grond van ontvangen informatie kan worden geconcludeerd dat met name de grote brede geesteswetenschappelijke faculteiten zowel absoluut als relatief majeure financiële problemen kennen. Op zichzelf is dit niet zo vreemd omdat de kleinere faculteiten veelal een beperkt palet aan opleidingen hebben met voldoende studentenaantallen en aldus tamelijk efficiënt zijn. Daar komt bij dat deze faculteiten in enkele gevallen – gezien hun belang voor de universiteit als geheel – een min of meer beschermde status genieten. Dat kan het geval zijn via een maatpakfinanciering (EUR) of via het verplicht stellen van een of meer geesteswetenschappelijke vakken voor *alle* studenten van de instelling (UvT). De meeste grote geesteswetenschappelijke faculteiten zijn in de laatste jaren geconfronteerd met wijzigingen in het universitaire allocatiemodel als gevolg van de NWO-korting, een afbrokkelend landelijk aandeel, hogere universitaire huisvestingskosten en/of scherpere afrekening op prestaties. Dit geldt met name voor de UvA, UU, UL, VUA en RU. Voor de korte termijn stonden hier deels wel tijdelijke toekenningen tegenover (voor vernieuwingsprojecten en/of om de ergste pijn te verzachten), maar aan harde maatregelen als het niet langer beschikbaar stellen van promotieplaatsen, een vacaturestop, min of meer gedwongen afvloeiing van medewerkers, en blokkering van facultaire budgetten voor vernieuwing kon in veel gevallen niet worden ontkomen. Mede door de toename van het aantal studenten bij enkele van deze faculteiten is de werkdruk verder gestegen en is het onderzoek nog meer dan voorheen kind van de rekening geworden.

De faculteiten met tekortposities streven ernaar die in de eerstkomende jaren op te heffen via de bovengenoemde maatregelen en, waar mogelijk, via reductie van het onderwijsaanbod. Toekenning van de gelden voor Duurzame geesteswetenschappen helpt niet alleen het perspectief van alleen maar te moeten bezuinigen om te buigen, maar zal ook bijdragen tot een nieuw elan. Daarbij is het wel noodzakelijk dat de door de Colleges van Bestuur aan de faculteiten toe te wijzen middelen niet verder onder druk komen te staan, al dan niet als gevolg van landelijke maatregelen.

3.2 VERGRIJZING WETENSCHAPPELIJKE STAF - ONVOLDOENDE DOORSTROMING JONG TALENT

Op grond van de analyse uit de vorige paragraaf is het niet verbazingwekkend dat de geesteswetenschappelijke faculteiten in de afgelopen jaren niet of nauwelijks hebben kunnen investeren in jong talent (promovendi en postdocs). De Commissie-Cohen achtte het van groot belang, mede gelet op de sterk vergrijsde vaste wetenschappelijke staf, dat faculteiten meer bewegingsruimte zouden krijgen om een evenwichtiger en toekomstgerichte personeelsopbouw te realiseren en jong wetenschappelijk talent in vaste rangen te

accommoderen, door bijvoorbeeld het invoeren van een tenure track systeem, het verruimen van het aantal promotie- en postdocplaatsen en het voeren van vernieuwend en flexibeler personeelsbeleid.

De meeste faculteiten ervaren dit structuurprobleem inderdaad als zeer urgent en hebben daarom voor de aanpak ervan substantiële bedragen aangevraagd in het kader van Duurzame Geesteswetenschappen. Zo heeft de UvA dringend behoefte aan jong en flexibel inzetbaar personeel, niet alleen om de werkdruk van de zittende staf te beperken, maar ook om een impuls te geven aan de vernieuwing van onderwijs en onderzoek, en de versterking van de wervingskracht voor externe middelen. Daarvoor wil de UvA een Nieuwe Generatie Offensief starten. Ook de Radboud Universiteit ziet kans om de negatieve tendens van de afgelopen jaren, vergrijzende staf en forse bezuinigingen op 1^e geldstroompromovendi, te keren en met behulp van de middelen van Duurzame Geesteswetenschappen een meer evenwichtige personeelsopbouw te realiseren door het aantrekken van UD's, docenten, maar ook docentpromovendi. Verder worden waar nodig dakpanconstructies in het kader van vergrijzing ingericht. Net als bij de UvA worden bij de Radboud Universiteit, om de interne flexibiliteit te vergroten, leeropdrachten breder geformuleerd, evenals arbeidsovereenkomsten met UD's en UHD's, en wordt bij werving rekening gehouden met brede inzetbaarheid. Ook de Universiteit Leiden gebruikt middelen van Duurzame Geesteswetenschappen om kansen te bieden voor jong talent, waardoor tegelijkertijd senioronderzoekers meer ruimte voor onderwijs en onderzoek kunnen krijgen. Het traject gaat de vergrijzing van de staf tegen door de creatie van een groep van jonge wetenschappers zodat flexibel ingespeeld kan worden op de vraag naar nieuw wetenschappelijk personeel. Bovendien geeft het een duidelijk perspectief aan jonge wetenschappers via een competitief systeem dat ook rendementsverhogend zal werken bij promotietrajecten. Bij de geesteswetenschappelijke faculteiten aan de RUG en de UvT zal de komende tien jaar een derde van de vaste wetenschappelijke staf uitstromen. Op grond van deze prognose en gelet op de nog steeds stijgende instroom van studenten, achten de betrokken decanen het van cruciaal belang om in de komende periode met steun van het Regieorgaan jong wetenschappelijk talent aan te trekken en/of te behouden, nieuwe hoogleraren en universitair docenten vervroegd aan te trekken en een versnelde doorstroom van UD's naar een UHD-positie te realiseren.

Met de aangevraagde middelen voor promotieplaatsen kunnen de faculteiten eindelijk perspectief bieden aan de meest talentvolle researchmasterstudenten op het gebied van de geesteswetenschappen met wetenschappelijke ambities. De geselecteerde kandidaten zullen als promovendus de gelegenheid krijgen om naast hun onderzoek ook enige ervaring op te doen als in het onderwijs. Bij afdelingen waar de onderwijsdruk hoog is, kan de aanstelling van docentpromovendi een goede manier zijn om het docenttekort op te lossen, terwijl er daarmee ook direct ingezet wordt op vergroting van het carrièreperspectief voor deze jonge talenten. Als antwoord op de sterke vergrijzing van de wetenschappelijke staf hebben veel faculteiten niet alleen middelen aangevraagd voor de aanstelling van promovendi en docentpromovendi, maar ook voor de aanstelling van UD's en postdocs-met-een-onderwijsstaak.

Met veel genoegen hebben de decanen het initiatief omarmd van NWO en het Regieorgaan Geesteswetenschappen om gedurende een periode van vijf jaar jaarlijks 15 fte aan promotieplaatsen (promovendi én docentpromovendi) op het gebied van de geesteswetenschappen mede te financieren (zie ook paragraaf 3.1). Voor de geselecteerde kandidaten zal een flankerend loopbaanbeleid worden gevoerd waarvoor het Regieorgaan middelen heeft gereserveerd. Inmiddels hebben de betrokken faculteiten voor de eerste tranche aanvragen ingediend bij NWO. De besluitvorming wordt op 8 juli 2010 afgerond. NWO-G en het Regieorgaan zijn verantwoordelijk voor de selectieprocedure.

Ten aanzien van het *tenure track* systeem volgen de instellingen verschillende sporen. Zo heeft de RUG recentelijk bijzonder positieve ervaringen opgedaan met een vorm van tenure track in het kader van het Rosalind Franklin Programma, dat door het CvB gefinancierd wordt. Hiermee werden de geesteswetenschappelijke faculteiten in Groningen in staat gesteld om sinds 2007 zeven excellente vrouwelijke

wetenschappers aan te trekken die in een fellowship van vijf jaar de kans krijgen een eigen onderzoekslijn op te bouwen om vervolgens via een vaste aanstelling door te stromen naar een UHD-positie en, bij blijvend excellent functioneren, naar een hoogleraarpositie. De RUG is voor de invoering van een tenure track systeem omdat het medewerkers stimuleert om aanhoudend goed te presteren. Ook leert de ervaring dat een positie met aantrekkelijke groeiperspectieven wetenschappers naar de RUG trekt die onder andere voorwaarden waarschijnlijk niet voor Nederland en/of Groningen zouden kiezen. Het is op dit moment echter financieel nog niet mogelijk om in Groningen over de hele linie een tenure track systeem in te voeren. De Groningse faculteiten zijn voornemens wel een gedeeltelijk tenure track systeem in te voeren, namelijk door de eisen voor instroom in een UD-functie aan te scherpen en nieuwe UD's een langere tijd (maximaal 5 jaar) een tijdelijke aanstelling te geven en hen zo in de gelegenheid te stellen zich te kwalificeren voor een vaste UD-functie en, op termijn, voor een UHD-functie, op basis van heldere criteria.

Ook de Universiteit Leiden kiest niet voor een volledig tenure track systeem, omdat volgens haar in de geesteswetenschappen niet voldaan kan worden aan de randvoorwaarden voor een dergelijk systeem: in de 1^e geldstroom ontbreekt de budgettaire en formatieve ruimte en ook in de 2^e en 3^e geldstroom zijn er geen budgetten waarmee een veelbelovende wetenschapper zichzelf als het ware structureel kan terugverdienen. Een belemmerende factor is ook dat het beschikbare talent soms in domeinen werkzaam is waar geen grote onderwijs capaciteit nodig is. Voorts wordt door een tenure-track systeem de mogelijkheid beperkt om voor senior posities in open competitie de sterkste kandidaat te werven, wat ten koste gaat van de nationale en internationale mobiliteit.

De VUA zal bestaande experimenten met een tenure track systeem uitbreiden. De EUR is reeds begonnen met het verjongen van de vaste staf, met het uitvoeren van een tenure track programma en met dakpanconstructies voor de seniorrang. Het CvB van de EUR heeft aan beide geesteswetenschappelijke faculteiten plaatsen toegekend uit het Tinbergen Tenure Track programma, dat is gericht op het aantrekken en vasthouden van excellente onderzoekers. De UU wil de komende jaren experimenteren met tenure tracks: geselecteerden krijgen een tenure track aangeboden, aanvankelijk met een tijdelijke aanstelling van maximale duur, maar op weg naar de beoogde positie als profielhoogleraar. De weg naar het einddoel duurt als regel langer dan acht jaar en bij elke bevorderingsstap oordeelt een zware commissie over de voortgang. De UM heeft middelen aangevraagd om minimaal elk jaar twee jonge talenten te laten doorstromen naar tenure posities (UD-rang), en gemiddeld 1 zeer goede UD per jaar naar de UHD-rang.

Het Regieorgaan heeft veel waardering voor de wijze waarop de faculteiten het probleem van de vergrijzing van de wetenschappelijke staf en de onvoldoende doorstroming van jong talent aanpakken en een substantieel deel van de middelen van Duurzame Geesteswetenschappen willen inzetten om de personeelsopbouw te dynamiseren. Tevens blijkt uit de gevraagde, aanvullende informatie van decanen dat er brede instemming is voor de idee een deel van de formatie van het WP (bijv. 20%, excl. promovendi en postdocs) voor uitdrukkelijk tijdelijke aanstellingen te gebruiken om zo ook op langere termijn een grotere mogelijkheid van instroom van jong WP te houden.

3.3 STERK GESTEGEN ONDERWIJSLAST EN DRUK OP ONDERZOEKSTIJD

Ondanks de grote groei van het aantal studenten op het gebied van de geesteswetenschappen kon in de afgelopen jaren nauwelijks in vast wetenschappelijk personeel worden geïnvesteerd. De sterk verslechterde staf-studentratio ging ten koste van de kwaliteit van het onderwijs, terwijl de onderzoekstijd van veel medewerkers een sluitpost werd van steeds geringere omvang.

De in de vorige paragraaf vermelde maatregelen tegen vergrijzing (aanstelling van docentpromovendi, nieuwe UD's e.d.) hebben als neveneffect dat de staf-studentratio verbetert en er meer evenwicht ontstaat op het

gebied van onderwijs- en onderzoekstaken. In deze paragraaf worden de maatregelen besproken die in belangrijke mate op dit probleem van de slechte staf-studentratio gericht zijn.

Met name de grote faculteiten als die van de Universiteit van Amsterdam, Universiteit Utrecht, Rijksuniversiteit Groningen, Universiteit Leiden en de Radboud Universiteit hebben ingezet op bestedingsdoelen die het probleem van de gestegen onderwijslast en de druk op de onderzoekstijd moeten verminderen. De Universiteit van Amsterdam wil een Nieuw Generatie Offensief (zie ook paragraaf 3.2) waardoor de onderwijslast afneemt, de staf-student ratio verbetert en het doel dichterbij komt om daadwerkelijk aan alle gepromoveerde stafleden 40 procent onderzoekstijd toe te kennen, een doelstelling die gedeeld wordt door de Radboud Universiteit en de Rijksuniversiteit Groningen. De Radboud Universiteit heeft uitgerekend dat voor de letterenfaculteit een uitbreiding van ca. 60 fte nodig zou zijn om de door de Commissie-Cohen genoemde staf-student ratio van 1:33 te realiseren. De faculteiten Geesteswetenschappen en Archeologie van de Universiteit Leiden calculeerden een noodzakelijk accres van 61 fte om deze ratio te bereiken. Men beseft echter dat de huidige middelen voor Duurzame Geesteswetenschappen veel te beperkt zijn om een dergelijke staf-student ratio te kunnen bekostigen. Ook bij de twee geesteswetenschappelijke faculteiten aan de EUR betekent de toenemende vraag vanuit het onderwijs, gecombineerd met de wens om studenten een gevarieerd, intensief en kwalitatief hoogstaand programma te bieden met het oog op de verhoging van de instroom en de verbetering van onderwijsprestaties en rendement, dat er een te groot deel van het eerste-geldstroombudget besteed wordt aan onderwijs.

Door rationalisering van het onderwijsaanbod (zie ook paragraaf 3.5), bekostiging van extra staf en de invoering van sabbaticals beogen de Groningse faculteiten een bijdrage te leveren aan een betere balans tussen de tijd die gereserveerd wordt voor onderwijstaken en de tijd gereserveerd voor onderzoekstaken. De Universiteit Utrecht voert een Teaching en Study Load model door waarmee er meer evenwicht komt tussen onderwijs- en onderzoekstaken. Ook de aanstelling van *teaching assistants*, de borging van de reguliere onderzoekstijd en de toekenning van sabbaticals moeten zorgen voor een duurzame oplossing van dit structuurprobleem bij de UU. Bij de UM gaan de keuze van kleinschalig, interactief onderwijs en de daardoor ontstane onderwijslast gepaard met minder goede scores bij aanvragen op het gebied van de NWO-Vernieuwingsimpuls. Teneinde zeer talentvolle gepromoveerde docenten meer ruimte te geven om onderzoek te verrichten en hun aanvraag- en publicatiestrategie te verbeteren, wordt hun 20% extra vrijstelling geboden van onderwijstaken (in totaal komt er voor hen dus 40 % onderzoekstijd beschikbaar).

Het Regieorgaan acht investeringen in een meer evenwichtige verhouding tussen onderwijs- en onderzoekstaken in de geesteswetenschappen noodzakelijk. De situatie is sinds het uitkomen van het rapport van de Commissie-Cohen in 2008 bij veel faculteiten verder verslechterd. Het is dus zaak om snel maatregelen te nemen. Een ideale staf-student-ratio kan gezien de vooralsnog beperkte middelen voor Duurzame Geesteswetenschappen niet gerealiseerd worden, maar door de inzet van nieuw personeel, gecombineerd met een flexibilisering van de personeelsopbouw (zie ook paragraaf 3.2) en een rationalisering van de opleidingen (zie ook paragraaf 3.5), krijgen de faculteiten meer ruimte voor het tot stand brengen van een betere balans in onderwijs en onderzoek.

3.4 ZWAK AFSTUDEERRENDEMENT, VOORAL IN BA-FASE

Geesteswetenschappelijke faculteiten kampen – evenals vele andere Nederlandse faculteiten – met lage afstudeerrendementen. Er moeten onderwijsvernieuwend maatregelen worden genomen om hier verbetering in te brengen.

De faculteiten Geesteswetenschappen onderschrijven allemaal de noodzaak om het studiesucces van studenten te bevorderen, de uitval te bestrijden, en de doorstroom te vergroten. Een realistische probleembeschrijving die door alle faculteiten kan worden onderschreven, staat in het Actieplan van de RUG, pp. 14-15:

‘Ervaringen opgedaan met eerdere initiatieven laten zien dat het niet eenvoudig is een eenduidige oplossing te vinden voor het verbeteren van de studierendementen. Al deze initiatieven ten spijt is er met betrekking tot de doorstroom van studenten de laatste decennia weinig vooruitgang geboekt. Hiervoor is een veelheid aan oorzaken aan te wijzen. Om er enkele te noemen gerelateerd aan de inzet van (een belangrijk deel van) de studenten: gebrek aan intrinsieke motivatie, de noodzaak bij te verdienen om in het levensonderhoud te kunnen voorzien, het slecht kunnen stellen van prioriteiten, een onvoldoende ontwikkeld leervermogen (‘leren-leren’) en concentratieproblemen. Daarnaast zijn de opleidingen er mede door gebrek aan financiële middelen onvoldoende in geslaagd leer- en doceremethoden te ontwikkelen en te hanteren die aansluiten bij de vermogens van de huidige generatie studenten. Ook is het aantal contacturen verre van ideaal. Dit geldt ook voor de aansluiting van VWO en WO. Niet zonder zorg moet worden geconstateerd dat de hervormingen die in het middelbaar onderwijs de laatste jaren zijn doorgevoerd, niet dat hebben opgeleverd wat er van werd verwacht.’

Uit de ingediende plannen blijkt dat de faculteiten zelf al veel tijd en middelen inzetten om het probleem van de lage studierendementen aan te pakken. Aan de UvA is er het project ‘Van studierendement naar studiesucces’. Ook de Utrechtse faculteit, die een relatief hoog studierendement kent, de Faculteit der Cultuur- en Maatschappijwetenschappen van de Universiteit Maastricht, die claimt *leading in learning* te zijn en te blijven, en de Open Universiteit, onderwijsuniversiteit bij uitstek, hebben de aanpak van dit probleem hoog op hun agenda staan. De UU heeft maatregelen genomen om de betrokkenheid van studenten bij hun studie te vergroten. De Utrechtse maatregelen concentreren zich vooral op groeps-grootte, matching en tutoraat, het al in een vroeg stadium betrekken van studenten bij onderzoek en een duidelijk keuzemoment tussen de bachelor- en de masterfase.

De Utrechtse Faculteit Geesteswetenschappen beoogt met de invoering van het Study Load Model en het Teaching Load Model evenwicht en duidelijkheid te scheppen in de onderwijs- en onderzoekstaken van de staf. Tot nu toe was er voor een docent bij een opleiding met grote studentaantallen een ander takenpakket dan voor een docent binnen een kleine opleiding. Ook studenten ondervonden de gevolgen: soms hadden ze te maken met grote groepen en veel algemene hoorcolleges; andere studenten kenden alleen de kleinschaliger werkcolleges. Met de middelen voor Duurzame Geesteswetenschappen gaat de faculteit een Study Load model invoeren: alle cursussen op bachelor- en masterniveau kennen een vaste, maximale groeps-grootte van 25 respectievelijk 20 (voor de researchmaster 15) en de studenten krijgen minimaal 12 contacturen per week gegarandeerd. Deze kleinschaligheid in het onderwijs kan alleen blijvend gegarandeerd worden door het te koppelen aan het Teaching Load Model. Een van de uitgangspunten hiervan is dat alle docenten in vaste dienst zowel op bachelor- als op masterniveau onderwijs geven. Een fulltime UD die formeel 0,6 fte voor onderwijs heeft, geeft op basis van het nieuwe model zes cursussen per jaar. Voor een UHD of hoogleraar, met 0,5 fte onderwijstijd, zijn dat er vijf. Een evenwichtiger verdeling van onderwijstaken over alle medewerkers zal de beschikbare onderzoekstijd beter beschermen.

De Universiteit Leiden ziet de invoering van ‘brede portalen’ in de BA-opleiding en een flexibel major-minor-systeem als een belangrijke maatregel om het studiesucces te verbeteren, omdat daarmee een beter overwogen studiekeuze tot stand kan komen en omdat reeds behaalde studiepunten bij een koerswijziging van een student niet verloren hoeven te gaan. Opvallend is de constatering bij de UvA dat de groeiende internationale instroom in de masteropleidingen bijdraagt aan de verbetering van het rendement in deze fase (Investeringsplan Duurzame Geesteswetenschappen UvA 2009: p. 15). Een zelfde conclusie is ook getrokken door de Universiteit Maastricht.

De maatregelen van de faculteiten betreffen met name betere voorlichting en studiebegeleiding, intakegesprekken, professionalisering van docenten, invoering van een bindend studieadvies, tussentijdse toetsing, meer contacturen, instellen van jaargroepen van een beperkt aantal studenten met een vaste docent-tutor, invoering van een honoursprogramma en betere oriëntatie op de arbeidsmarkt. Er is relatief weinig extra geld nodig van het Regieorgaan voor de specifieke aanpak van dit probleem, omdat de instellingen zelf, soms met steun van hun CvB's (o.a. RUG en OU) reeds de nodige maatregelen hebben genomen.

Voor de professionalisering van de staf qua docent- en begeleidingsvaardigheden maakt de EUR gebruik van de diensten van het Centre of Excellence in University Teaching (CEUT) van de Universiteit Utrecht: docenten van het eerste bachelorjaar nemen deel aan een traject waarbij zij kennis nemen van BA-1 'good practices' bij andere instellingen, een basis verwerven voor het oplossen van knelpunten in het onderwijs dat zij verzorgen, en kunnen werken aan vergroting van hun onderwijskundig leiderschap. Inmiddels hebben de meeste instellingen hiervoor vergelijkbare tracés ontwikkeld, bijvoorbeeld in het kader van de Basiskwalificatie Onderwijs.

Door het proces van Duurzame Geesteswetenschappen heeft verhoging van het studierendement een landelijke dimensie gekregen waardoor geleerd kan worden van elkaars ervaringen. Het Regieorgaan adviseert de faculteiten om met enige regelmaat seminars te organiseren om de *best practices* op het gebied van het studierendement met elkaar te delen. De middelen die het Regieorgaan beschikbaar stelt voor de aanpak van de vergrijzing en het verbeteren van de staf-student-ratio (zie de paragrafen 3.2 en 3.3) zullen de grote onderwijslast doen verminderen wat ook een positieve invloed zal hebben op de studierendementen.

De aanstaande wijziging in het landelijke bekostigingssysteem, dat uitgaat van financiering van de nominale opleidingsduur, zorgt voor een extra prikkel voor de universiteiten om het studierendement te verbeteren en met name een tijdige afronding van de studie.

3.5 VERSNIPPERD OPLEIDINGSAANBOD, VOORAL IN DE MASTERFASE

In de masterfase is het aanbod van opleidingen thans zodanig groot in verhouding tot het aantal studenten dat veel masteropleidingen onrendabel zijn door te lage instroomcijfers en intellectueel te weinig stimulerend zijn. De maatregelen die in het kader van het Sectorplan Levendige Letteren zijn genomen om door samenwerking tot meer doelmatigheid te komen in de masterfase, hebben tot dusver slechts tot bescheiden resultaten geleid. Ook de tweejarige onderzoeksmasters lijden veelal onder een te geringe instroom.

De eerste maatregel die de geesteswetenschappelijke faculteiten in Nederland gezamenlijk hebben genomen ter bestrijding van het versnipperde MA-aanbod behelst de landelijke invoering van brede labels voor de zogenoemde aansluitmasters. Het hanteren van zeer vele en specifieke CROHO-labels brengt de geesteswetenschappen al jaren in problemen, doordat op deze manier de instroomcijfers per opleiding (label) vaak laag zijn en dat voor dergelijke lage aantallen studenten volledige opleidingen moeten worden verzorgd en dus ook moeten worden gefinancierd. Het voorstel van de gezamenlijke decanen voor de invoering van 21 brede labels voor het hele terrein van de geesteswetenschappen is inmiddels door VSNU en NVAO goedgekeurd en aan de minister ter instemming voorgelegd. De van nature kleine disciplines worden hiermee beter ingebed in grootschaliger onderwijseenheden en CROHO-labels. Het doel is om tot meer transparantie en flexibiliteit in het masteraanbod te komen. Reductie van het aantal labels wordt gecombineerd met een intensieve vervlechting van opleidingen. Hoewel het Regieorgaan positief gestemd is over dit initiatief, blijft de noodzaak bestaan ook het aantal programma's dat achter deze labels schuilgaat, sterk te reduceren. De directe implicatie van de labelreductie is dat een groter aantal vakken multifunctioneel kan zijn: ze zullen gevolgd worden door studenten uit verschillende masteropleidingen. Een dergelijke matricering is bijvoorbeeld bij de VUA reeds staande praktijk met als concreet resultaat dat 30 procent van het aanbod met een of meer

opleidingen wordt gedeeld. Bij de VUA geldt de regel 'Nieuw voor oud', wat betekent dat er geen nieuwe MA-opleidingen/-programma's en afstudeertrajecten worden ontworpen zonder oude in te leveren. Bij de Universiteit Utrecht en de Radboud Universiteit zal het aantal vakken dat op masterniveau zal worden aangeboden, met 20 procent worden verminderd. Ook bij de UvA zal het aantal modules waarvoor weinig belangstelling is, sterk beperkt worden en er zullen eisen worden gesteld aan de instroom en vooral het rendement van de afzonderlijke trajecten.

Daarnaast zijn de zes brede faculteiten op het gebied van de geesteswetenschappen (UvA, UU, RUG, UL, RU en VUA) op uitnodiging van het Regieorgaan met het voorstel gekomen om een deel van het MA-aanbod landelijk te bundelen. Het maken van afspraken over complementariteit en samenwerking met zusterfaculteiten wordt gezien als een betere optie voor de toekomst dan nieuwe taakverdeling- of concentratie-operaties, omdat deze – zo is in het verleden gebleken – niet automatisch leiden tot een hogere studenteninstroom bij de opleiding die behouden blijft. Dit voorstel telt twee componenten: enerzijds is er het initiatief om te komen tot een bundeling van krachten binnen de eenjarige masterprogramma's op het terrein van enkele Europese talen en anderzijds zijn er negen initiatieven tot samenwerking op het terrein van de researchmasteropleidingen, waarbij een grote rol wordt toebedeeld aan de landelijke onderzoekscholen. Het initiatief tot samenwerking op het gebied van de researchmasteropleidingen door gebruik te maken van de expertise van de landelijke onderzoekscholen krijgt de volledige steun van het Regieorgaan. Het Regieorgaan heeft hiervoor jaarlijks 415 k€ gereserveerd.

Daarentegen is een beslissing over het voorstel betreffende de eenjarige MA-opleidingen op het gebied van de talen door het Regieorgaan aangehouden: de voorstellen zijn te ingewikkeld, relatief duur en het is onduidelijk of er voldoende draagvlak voor bestaat bij staf en studenten. Daarom is besloten hiervoor vooralsnog geen middelen toe te kennen. Het Regieorgaan heeft het voornemen nog in 2010 in overleg met de decanen en de vakgebieden tot nadere planvorming te komen ten behoeve van landelijke samenwerking voor MA-opleidingen op het gebied van de schooltalen. De voor dit doel gereserveerde middelen blijven beschikbaar.

Naast deze landelijke voorstellen hebben de bovengenoemde universiteiten ook lokale en bilaterale initiatieven genomen. De UvA en de VUA streven verdergaande samenwerking na op het gebied van Archeologie en klassieke talen omdat deze opleidingen sterk complementair zijn. De RUG wil, mede vanwege haar geografische ligging, de samenwerking tussen de drie geesteswetenschappelijke faculteiten intensiveren om het probleem van ondoelmatige MA-opleidingen aan te pakken. De introductie van interfacultaire samenwerkingsmodulen op masterniveau en interdisciplinaire, opleidingsoverstijgende Research Masters heeft bij de RUG belangrijke aanzetten gegeven tot intensivering van de samenwerking op het gebied van zowel onderwijs als onderzoek. Er zal echter ook worden samengewerkt met de RU, met gebruikmaking van de mogelijkheden van digitaal afstandsonderwijs. De Universiteit van Tilburg richt zich op samenwerking in de regio Zuid Nederland (RU, EUR en TUE) om de onderlinge complementariteit te benutten en de aanwezige expertise op bepaalde vakgebieden wederzijds in te zetten. De RU werkt nauw samen met enkele Duitse universiteiten. Om kleinschalig onderwijs op hoog niveau te kunnen blijven garanderen, zoeken ook de UU, RUG en de UL samenwerking met partnerinstellingen in het buitenland, met name op het gebied van de kleine letteren. De UM legt ten aanzien van de MA-opleiding zelfs de prioriteit bij het intensiveren van internationale vormen van samenwerking.

Het Regieorgaan acht meer (inter)universitaire samenwerking en afstemming nodig om de versnippering in het onderwijsaanbod te bestrijden. Voor de onderzoeksmasters ligt samenwerking via de landelijke onderzoekscholen en de interfacultaire graduate schools voor de hand. Hoewel er bij de kleine faculteiten (EUR, UvT, UM en OU) geen sprake is van versnippering van het MA-aanbod, is ook daar het besef aanwezig dat vergroting van de nationale en internationale samenwerking ook voor het toekomstperspectief van de eigen studenten van wezenlijk belang is. Het plan voor een landelijke catalogus van colleges voor (Re)Ma-opleidingen

op het gebied van de geesteswetenschappen en voor het over en weer toelaten van studenten, zoals geopperd door de UL en de UvT, wordt door het Regieorgaan van harte gesteund.

3.6 NADELIGE KLEINSCHALIGHEID

De geesteswetenschappen worden van oudsher gekenmerkt door een groot aantal opleidingen die vanwege een combinatie van specifiek vereiste kennis en beperkte vraag, kleinschalig zijn. Dat dit zijn weerslag heeft gehad op de organisatiestructuur van de meeste faculteiten is dan ook niet verbazingwekkend. Dat het desalniettemin wenselijk en zelfs noodzakelijk is om de bestaande organisatorische begrenzingsen te doorbreken wordt niet alleen in het rapport *Duurzame Geesteswetenschappen* betoogd, maar ook door de betrokken faculteiten zelf erkend. Zoals reeds besproken in de paragrafen 3.1 en 3.5 van dit rapport, kan door uitbreiding van de interuniversitaire samenwerking meer doelmatigheid en kwaliteit worden bereikt.

Van de tien bij *Duurzame Geesteswetenschappen* betrokken universiteiten hebben de UvA, UU, UL en zeer recent de UvT ingezet op het doorbreken van de bestaande facultaire grenzen voor wat betreft de bestuurlijke organisatie. Dit proces heeft bij elk van deze instellingen geresulteerd in één Faculteit Geesteswetenschappen.² Daarmee zijn de randvoorwaarden vervuld voor de totstandkoming van een optimale onderzoeksprogrammering en een geüniformeerd en geïntegreerd opleidingsaanbod. Bij de UU, UvA, VUA en UM zijn alle master- en promotieopleidingen in één Graduate School ondergebracht. Bij de RU en de EUR wordt gewerkt aan de inrichting van een Graduate School. In Leiden zijn 7 instituten opgericht die het totale gebied van de Geesteswetenschappen bestrijken en die tevens als beheerseenheden fungeren.

Bij vier instellingen is de stap naar één geesteswetenschappelijke faculteit bewust (nog) niet gezet. Het College van Bestuur van de RUG is van mening dat er bij de drie betrokken faculteiten reeds sprake is van optimale samenwerking op alle punten waar efficiencywinst geboekt kan worden. Bij de RU fuseren nog dit jaar de drie faculteiten Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen tot één faculteit. De samenwerking met de Faculteit der Letteren zal gestalte krijgen via het implementatieplan van april 2010 waarin een uniforme onderwijsstructuur in alle Nijmeegse geesteswetenschappelijke opleidingen wordt doorgevoerd per 1 september 2011. Om het onderwijs binnen de geesteswetenschappelijke opleidingen beter te structureren en te harmoniseren wordt in de bachelorfase integraal een major-minorsysteem ingevoerd. Naast de major van 120 ec komt er een minorruimte van in totaal 45 ec, verdeeld over drie minoren, die elk een samenhangend onderwijspakket vormen van 15 ec. Voorts komt er een *core curriculum* van 15 ec, dat verplicht wordt voor alle studenten geesteswetenschappen. Het *core curriculum* heeft een tweeledig doel. Enerzijds ontwikkelen studenten zicht op de geesteswetenschappelijke aard en oorsprong van de opleiding die ze volgen en worden ze zich bewust van hetgeen hen bindt binnen dit domein, wat de benadering, methoden en werkwijzen betreft. Anderzijds vergroten ze hun inzicht in de waarde van de humaniora in de huidige samenleving in het algemeen en van de praktische aanwending van de (methodologische) kennis vanuit hun major-opleiding in het bijzonder.

Aan de RU zal er één gezamenlijke graduate school worden gevormd voor de geesteswetenschappelijke faculteiten. Ook op het gebied van het onderzoek en de ondersteunende processen zal in Nijmegen intensief worden samengewerkt. Maar de vorming van één Faculteit Geesteswetenschappen acht het College van Bestuur op dit moment (nog) niet opportuun. Bij de VUA is het onderwijs binnen de Faculteit der Letteren in verregaande mate gematificeerd, terwijl 90% van het onderzoek is ondergebracht in interfacultaire onderzoeksinstituten. Het College van Bestuur bevordert een intensieve samenwerking tussen de drie

---

² Bij de UL is de Faculteit Archeologie niet in het fusieproces betrokken.

faculteiten op het gebied van de Geesteswetenschappen, maar handhaaft deze ten principale als gescheiden entiteiten.

Om praktische redenen is samenvoeging van beide Rotterdamse faculteiten tot één organisatorische eenheid vooralsnog niet aan de orde. Op enkele specifieke terreinen werken de twee faculteiten echter wel samen. Bij de UM en de OU speelt het probleem van nadelige kleinschaligheid niet.

Het rapport *Duurzame Geesteswetenschappen* heeft er zeker toe bijgedragen dat de bij sommige universiteiten reeds bestaande plannen om de verkokering te doorbreken in een stroomversnelling zijn geraakt. Dat de universiteiten daarbij verschillende wegen bewandelen acht het Regieorgaan begrijpelijk en ook niet per se zorgwekkend. Er zijn immers meerdere oplossingen denkbaar voor het geschetste probleem.

3.7 ONDERBENUTTING MAATSCHAPPELIJKE UITSTRALING

Geesteswetenschappelijke faculteiten komen door de interne agendadruk te weinig toe aan het ontwikkelen van externe activiteiten en van samenwerkingsverbanden binnen en buiten de universiteit. Dit leidt tot onderbenutting van het potentieel en tot onvoldoende maatschappelijke zichtbaarheid. De faculteiten erkennen dit en hebben zich bereid verklaard een beleid te gaan voeren waaruit meer uitgesproken waardering blijkt voor maatschappelijke dienstverlening vanuit de eigen gelederen. Ook is hun maatschappelijke uitstraling (in de richting van lerarenopleidingen, kunstopleidingen, HOVO e.d.) nog voor verbetering vatbaar. Inmiddels hebben alle faculteiten plannen terzake gepresenteerd.

De FGW van de UvA heeft een sterke publieke uitstraling en onderhoudt tal van relaties met allerlei maatschappelijke en culturele organisaties in Nederland. Een van de uitingsvormen daarvan is het feit dat de faculteit veel bijzondere leerstoelen kent die gesteund worden door culturele en maatschappelijke instellingen (bijv. Artis, Bureau Monumenten en Archeologie van de gemeente Amsterdam, Meertens Instituut e.d.). De FGW van de UvA is een van de partners van het debatcentrum SPUI25, een academisch-cultureel centrum aan het Spui in Amsterdam. Op het gebied van kennisvalorisatie manifesteert de faculteit zich ook via de Illustere School. Deze bestaat uit:

1. Open UvA-Colleges: colleges voor reguliere studenten waar ook aanschuivers voor kunnen inschrijven.
2. Publieksbijeenkomsten van de faculteit. Dit zijn bijeenkomsten die buiten het reguliere circuit vallen. Het is een door de FGW jaarlijks georganiseerd programma met lezingen, excursies, cursussen en rondleidingen in de stad, dat vele belangstellenden trekt.

De UU gaat ertoe over kennisvalorisatie een van de ijkpunten te laten zijn in de jaarlijkse functioneringsgesprekken met de wetenschappelijke staf. Achtereenvolgens worden de tot nog toe genomen initiatieven besproken m.b.t. het voortgezet onderwijs, het bedrijfsleven, de bijdrage aan grotere maatschappelijke vraagstukken en debatten en de relatie met het grotere algemeen geïnteresseerde publiek. Bovendien heeft de FGW van de UU drie centra in huis die wetenschappelijke kennis vanuit onderwijs en onderzoek relateren aan belangrijke maatschappelijke vraagstukken en debatten: het Ethiek Instituut, het Descartes Centre en het Centre for the Humanities.

De RU heeft zich voorgenomen de grote belangstelling voor het HOVO beter te benutten. Het CvB wenst aan de RU afgestudeerde geesteswetenschappers nadrukkelijk te beschouwen als cultuurdragers voor onze samenleving. Om dat te bereiken is één minor, waarin aandacht wordt besteed aan dit aspect, voor alle studenten verplicht gesteld.

De drie faculteiten op het gebied van de Geesteswetenschappen van de VUA hebben een innovatieproject gestart dat financieel gestimuleerd wordt door het College van Bestuur. Het is gericht op intensiever contact met bedrijven en instellingen aan de Zuid-As en het betreft zowel onderwijs als onderzoek. In dit verband is

een gemeenschappelijke holding opgericht waarin alle potentieel winstgevende 3^e geldstroomactiviteiten worden ondergebracht. Thema's waaraan specifieke aandacht wordt besteed, zijn cultuur, life long learning, bedrijfsvoering, levensbeschouwelijke vorming, filosofie en dienstverlening aan zorginstellingen. De onderwijsprogramma's worden mede beoordeeld op hun maatschappelijke uitstraling met als doel een groter aantal studenten te trekken. Bij de presentatie van onderzoeksresultaten wordt systematisch aandacht gegeven aan de maatschappelijke kwaliteit ervan. Ten slotte wordt actieve deelname bevorderd aan het publieke debat over onderwijs, morele kwesties en levensbeschouwelijke c.q. religieuze hot topics.

De geesteswetenschappelijke faculteiten van de EUR onderhouden contacten met middelbare scholen in de regio, niet alleen als doelgroep voor werving en voorlichting, maar ook voor stageplaatsen en nascholing. Binnen de EUR manifesteren de faculteiten zich in de programma's van Studium Generale en Erasmus Cultuur. Onlangs nog heeft de EUR een intentieverklaring met de gemeente Rotterdam getekend om de samenwerking tussen stad en universiteit verder te versterken en beter te structureren.

De UvT versterkt de maatschappelijke dienstverlening door het inrichten van het Kenniscentrum Ritualiteit, waarbinnen wetenschappelijk expertise en reflectie verbonden zal worden met een breed scala aan praktijksituaties. Zodoende zullen onderzoeksresultaten in maatschappij en cultuur worden ingebracht en zal, andersom, het centrum openstaan voor vragen vanuit maatschappij en cultuur. Ook vraagt de FGW van de UvT van elk van haar medewerkers om een relatie aan te gaan met tenminste twee maatschappelijke organisaties, hetzij op bestuurlijk, hetzij op inhoudelijk vlak (hierbij valt met name te denken aan onderwijsinstellingen en zorgorganisaties). Met nationale en internationale partners wordt een lichte netwerkstructuur nagestreefd.

De faculteit der Cultuur- en Maatschappijwetenschappen van de UM heeft goede banden met stad en provincie. Relatief veel onderzoek wordt in opdracht verricht en stafleden lopen niet weg voor publieke taken (voordrachten houden, optreden in debatten en het geven van interviews). De UM gaat de maatschappelijke dienstverlening meer structuur geven door de oprichting van de Mosagne academie. Hierin zullen alle publieksactiviteiten worden gebundeld, met name op het gebied van het onderwijs.

De OU wil scholing aanbieden voor vrijwilligers en professionals die werken in musea, archieven e.d. in het kader van de Erfgoed Academie.

Alle decanen onderkennen dat er op het gebied van de lerarenopleidingen snel actie ondernomen dient te worden. De FGW van de UvA wil de geplande educatieve minor goed op de kaart zetten. De UU geeft gestalte aan de relatie met het voorgezet onderwijs via het Junior Alfa College dat vwo-scholieren, vwo-docenten en universitair docenten met eenzelfde ambitie en interesse bij elkaar brengt. De decaan is lid van de Task Force van het Utrechts Actieplan Leraren, die een vernieuwde toedeling van verantwoordelijkheden van de universitaire lerarenopleiding uitwerkt, waarbij in elk geval de vakinhoudelijke verantwoordelijkheid door de faculteit wordt ingevuld. Met dit ambitieuze actieplan wordt ernaar gestreefd om de instroom in de lerarenopleiding te vergroten, de kwaliteit van de opleiding te verhogen en de optimale omstandigheden te creëren voor 'een leven lang leren'.

De RU is doende de relatie met het VWO te verstevigen d.m.v. de recent ingerichte vaknetwerken met middelbare scholen. Ook voor de UvT is het onderwijs een belangrijk veld. De FGW van de UvT streeft ernaar om de komende jaren de banden met het voortgezet onderwijs te intensiveren. Enerzijds zal dat gerealiseerd worden door eigen studenten op te leiden tot docenten via de lerarenopleiding. Anderzijds verwacht de UvT bij- en nascholingsactiviteiten voor leerkrachten te kunnen aanbieden en aldus bij te dragen aan academische vorming van functionarissen in het basis- en voortgezet onderwijs. De EUR beoogt met de invoering van de educatieve minor de arbeidsoriëntatie van studenten te vergroten en hen te enthousiasmeren voor een

loopbaan in het onderwijs. Op grond van deze initiatieven op het gebied van de lerarenopleidingen lijkt het momentum ideaal om een meer structurele, landelijke voorziening hiervoor te treffen (zie hoofdstuk 6).

3.8 INADEQUAAT INSTRUMENTARIUM KWALITEITSOBJECTIVERING

Zoals opgemerkt in het rapport *Duurzame Geesteswetenschappen* is er momenteel binnen de Geesteswetenschappen geen hanteerbaar instrument dat bij wetenschapsbrede kwaliteitsmeting oog heeft voor het specifieke karakter van geesteswetenschappelijk onderzoek. Bij de beoordeling van de kwaliteit van onderzoek maken beoordelaars gebruik van instrumenten die niet zijn toegesneden op de geesteswetenschappen. In citatie-indexen wegen bijvoorbeeld alleen artikelen en geen boeken mee, en alleen publicaties in het Engels. Laat staan dat een bijdrage aan het maatschappelijk debat in de kwaliteitsbepaling wordt verdisconteerd. Het probleem van dit gebrek aan indicatoren wordt versterkt door het feit dat er in het domein van de geesteswetenschappen relatief weinig prijzen worden uitgedeeld. Het is voor buitenstaanders daardoor moeilijk zich een kwaliteitsoordeel over onderzoek in de geesteswetenschappen te vormen. Desgevraagd heeft de KNAW inmiddels een Commissie Kwaliteitsindicatoren Geesteswetenschappen ingesteld, onder voorzitterschap van de Utrechtse hoogleraar filosofie Keimpe Algra, die verwacht in het najaar van 2010 een rapportage met haar eerste bevindingen uit te kunnen brengen.

In hoofdstuk 1 van dit rapport is reeds vermeld dat de KNAW besloten heeft het project over de prijzen in de geesteswetenschappen overgedragen aan het Regieorgaan. Een inventarisatie van geesteswetenschappelijke prijzen in nationaal en internationaal opzicht is in mei 2010 gereedgekomen. Het is de bedoeling op dit punt een positiever klimaat binnen de geesteswetenschappen te creëren, bijvoorbeeld door het instellen van nieuwe onderwijs- en onderzoeksprijzen voor geesteswetenschappelijke prestaties. Het Regieorgaan zal zich in 2010 gaan beraden over nadere initiatieven op dit gebied.

---

4. DUURZAME GEESTESWETENSCHAPPEN PER INSTELLING

In dit hoofdstuk wordt nader ingegaan op de bestemming van de gelden waarover het Regieorgaan adviseert, de door de faculteiten daarmee te financieren bestedingsdoelen en het effect dat daarmee wordt beoogd. Nadat eerst de algemene uitgangspunten voor de toekenning van de gelden zijn beschreven, volgen een beschrijving per faculteit en daarna een totaaloverzicht van de toewijzingen per geadresseerd hoofdprobleem.

Financieel kader

Zoals reeds in par. 3.1. is gemeld heeft de minister het Regieorgaan gevraagd t.b.v. de uitvoering van het rapport *Duurzame Geesteswetenschappen* te adviseren over een bedrag van € 2 mln voor 2009, oplopend tot € 10 mln voor 2010 en structureel € 15 mln vanaf 2011. Ofschoon dit rapport met name betrekking heeft op de jaren 2010 en volgend, kan niet aan de eerste tranche van toekenningen uit 2009 voorbij worden gegaan. Dit hangt samen met de omstandigheid dat bij die tranche aan een aantal instellingen de gevraagde doorwerking naar 2010 voor een bedrag van in totaal 1.426 k€ reeds in het vooruitzicht is gesteld t.l.v. het budget 2010. Daarnaast moet rekening worden gehouden met de bijdrage van in totaal 5.625 k€ vanwege het Regieorgaan aan het gezamenlijk initiatief met NWO voor 75 fte promotieplaatsen (5 jaarlijkse tranches van 15 fte) binnen de geesteswetenschappen. Het Regieorgaan heeft afgesproken dat deze bijdrage als volgt naar NWO, dat de uitvoering van het desbetreffende programma organiseert, wordt overgemaakt: 3.500 k€ in 2010, 1.000 k€ in 2011, 575 k€ in 2012 en 550 k€ in 2013. Gekozen is voor een aflopende reeks omdat de advisering van het Regieorgaan medio 2010 plaatsvindt en nieuwe bestedingen door de faculteiten daardoor slechts gedurende een deel van dat jaar mogelijk zullen zijn. Bovendien vertonen sommige aanvragen van faculteiten een groepad.

Voor het bewust flankerend loopbaanbeleid voor de promovendi, die in het kader van dit programma worden aangesteld, is bij wijze van stelpost voor de jaren 2010 t/m 2014 een bedrag van € 150.000 per jaar voorzien (10 k€ per fte). De wijze van allocatie van deze gelden is afhankelijk van de vormgeving van het flankerend beleid. Volgens plan moet een en ander uiterlijk per 1 november 2010 duidelijk zijn.

Ten laste van de middelen 2010 ad 10 M€ is door OCW voor dat jaar aan het Regieorgaan een budget van 201 k€ (incl. externe advisering en ondersteuning) toegekend. Omdat het Regieorgaan niet alleen is belast met de monitoring en de evalueatie van de in dit advies beschreven bestedingsdoelen, maar ook een regierol zal moeten spelen bij de nadere uitwerking van bepaalde activiteiten en wellicht ook de voorbereiding van een vervolg op het lopende proces Duurzame Geesteswetenschappen ter hand zal moeten nemen (zie hoofdstuk 6), wordt een dergelijk budget vooralsnog ook voor de jaren tot en met 2015 aangehouden.

In par. 3.5 is beschreven dat het Regieorgaan voor 2010 een bedrag van in totaal 140 k€ en voor 2011 en latere jaren jaarlijks een bedrag van in totaal 415 k€ wil toekennen aan de faculteiten en onderzoekscholen ter bevordering van de samenwerking en extra onderwijs op het terrein van de onderzoeksmasters. Het Regieorgaan heeft voorts als uitgangspunt genomen dat de *direct* aan de faculteiten toe te kennen middelen ter uitvoering van hun actieplannen met ingang van 2011 80% van het structurele budget van 15 M€, dus in totaal 12 M€, zouden moeten bedragen. De resterende middelen zouden moeten worden bestemd voor de hierboven beschreven bestedingsdoelen en verder als bestemmingsreserve voor financiering van concrete stappen van de faculteiten t.a.v. samenwerking in de sfeer van de (aansluit)masters en eventueel de lerarenopleiding. Overweging hierbij is dat in diverse facultaire plannen weliswaar voorstellen voor samenwerking t.a.v. de masters zijn opgenomen, maar dat die naar het oordeel van het Regieorgaan nog onvoldoende voldragen zijn. Het Regieorgaan heeft het Discipline Overleg Orgaan (DLG) uitgenodigd om in onderling overleg nog in 2010

tot meer doelgerichte voorstellen te komen. Daarna kan een besluit over de aanwending van de bestemmingsreserve worden genomen.

Het hiervoor beschreven financiële beeld is in de volgende tabel samengevat (bedragen x € 1.000).

Tabel 1: Bestemming middelen Duurzame Geesteswetenschappen

Bestemming	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Doorwerking 2009	1.426					
Additioneel 2010	4.550					
Tranche 2011 e.v.		12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
Totaal facultaire Toekenningen	5.976	12.000	12.000	12.000	12.000	12.000
NWO/prom. pl.	3.500	1.000	575	550		
Flankerend beleid prom.pl.	150	150	150	150	150	
Regieorgaan	201	200	200	200	200	200
Samenwerking oz-masters	140	415	415	415	415	415
Bestemmingsreserve	33	1.235	1.660	1.685	2.235	2.385
Totaal	10.000	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000

Voor verdeling t.b.v. directe facultaire bestedingsdoelen is aldus voorshands beschikbaar voor 2011 en verder een bedrag van in totaal € 12 mln per jaar en voor 2010 van *additoneel* € 4,55 mln.

Voor de verdeling van deze bedragen zijn de facultaire plannen voor 2011 en latere jaren, alsmede het oordeel van het Regieorgaan daarover, leidend geweest. Uitgangspunt was dat iedere geesteswetenschappelijke faculteit idealiter kans op verbetering zou moeten worden geboden en dat daarom het proportionele aandeel als vertrekpunt zou moeten worden genomen. Het Regieorgaan heeft dit aandeel berekend op basis van resp. het aantal fte's wp (ultimo 2008; incl. promovendi en postdocs), aantallen studenten (per 1-10-2008) en de aantallen bachelor- en masteropleidingen (per 1-10-2008) waarbij deze respectievelijk de wegingsfactor 35, 60 en 5 kregen. In de richtlijnen voor de plannen was aangegeven dat bij *positieve* beoordeling van een plan minimaal de helft en maximaal het dubbele van het aldus berekende bedrag zou kunnen worden toegewezen. Bij de beoordeling van de plannen heeft het Regieorgaan een inschatting gemaakt van de mate waarin een plan bijdraagt aan de oplossing resp. beperking van de in het rapport *Duurzame Geesteswetenschappen* gesignaleerde problemen. De oordelen hebben tot bijstelling van de proportionele verdeling geleid, waarbij de bijstellingsfactor varieerde tussen 75% en 130%. Het resultaat is een verdeling waarbij – ondanks de omstandigheid dat geen € 15 mln maar € 12 mln over de faculteiten wordt verdeeld – *geen* van de faculteiten voor 2011 en latere jaren een toekenning krijgt die lager is dan 50% van het proportionele aandeel van € 15 mln. De toekenningen voor 2011 en latere jaren zijn mede gebruikt als richtbedragen voor 2010. De toekenningen uit de 1e tranche (2009) waren louter gebaseerd op beoordeling van de aanvragen van de faculteiten door het Regieorgaan. Een betrouwbaar kwantitatief toetsingskader ontbrak toen nog. Bovendien hebben twee faculteiten (UL en UvA) bij de 1e tranche (nog) niet de doorwerking naar 2010 aangevraagd en zij hebben als gevolg daarvan ook geen desbetreffende toewijzing in het vooruitzicht gekregen. Om een en ander. “recht” te trekken is een berekening gemaakt, waarbij de som van het aanvankelijk voor 2010 te verdelen bedrag van 4.350

k€ en het in 2009 toegekende bedrag van 3.240 k€ (inclusief 1.426 k€ doorwerking naar 2010 en na afronding van de toekenning per faculteit op een veelvoud van 10 k€) naar rato van de richtbedragen 2011 over de faculteiten is verdeeld. Vervolgens is per faculteit het verschil bepaald tussen het aldus berekende bedrag en de som van het aan die faculteit reeds toegekende bedrag 2009 plus de bij de 1e tranche in het vooruitzicht gestelde doorwerking naar 2010. Bij een positief verschil wordt dit als *additionele* toewijzing voor 2010 (naast de doorwerking 2009) aan de desbetreffende faculteit toegekend. Bij een negatief verschil (EUR en UvT) wordt dit buiten beschouwing gelaten en krijgt de betrokken faculteit de volledige doorwerking van de 1e tranche naar 2010. Door deze soepele benadering komt het in totaal voor 2010 additioneel te verdelen bedrag 200 k€ hoger uit en wel in totaal op 4.550 k€. Met het laatste bedrag is in tabel 1 reeds rekening gehouden.

Keuze te financieren bestedingsdoelen

Het Regieorgaan ziet de aan faculteiten toe te kennen bedragen als een bijdrage ten behoeve van de *marginale* kosten van *bepaalde* bestedingsdoelen. Onder marginale personeelskosten worden in dit verband verstaan salaris-plus werkgeverslasten. Ook inhuur van personeel en expertise mogen als marginale personeelskosten worden aangemerkt. Kosten van huisvesting, meubilair en overige materiële lasten verbonden aan een aanstelling incl. overhead komen niet voor vergoeding uit de toekenning Duurzame Geesteswetenschappen in aanmerking. Overweging hierbij is dat de grootte van de toe te kennen bedragen zodanig is dat die bedragen voor de instelling niet tot majeure extra materiële lasten zullen leiden. Hierbij speelt ook een rol dat de personele bezetting in een groot aantal gevallen de afgelopen jaren veeleer is afgenomen dan toegenomen, zodat een beperkte groei dankzij Duurzame Geesteswetenschappen gemakkelijk binnen de bestaande infrastructuur moet kunnen worden opgevangen.

Daarnaast komen in enkele gevallen marginale materiële uitgaven voor honorering in aanmerking die als zodanig door het Regieorgaan zijn aangewezen en betrekking hebben op nieuwe kostenposten.

Per faculteit zijn één of meer bestedingsdoelen aangewezen waarvoor het Regieorgaan middelen beschikbaar zou willen stellen. Bij de keuze van deze doelen heeft de mate waarin zij bijdragen aan de oplossing resp. beperking van de in het rapport *Duurzame Geesteswetenschappen* gesignaleerde problemen een centrale rol gespeeld, waarbij ook naar de prioriteitstelling door een faculteit is gekeken. Bij het besluit bepaalde doelen *niet* voor honorering in aanmerking te laten komen, hebben de volgende overwegingen gespeeld:

1. Gelet op het maximaal structureel beschikbare bedrag van € 15 mln en een totaal aan aanvragen van circa € 33 mln op jaarbasis was het maken van keuzes onvermijdelijk. In verband met de beperkte financiële ruimte is in sommige gevallen ook niet het volledige gevraagde bedrag voor een bepaalde maatregel voor honorering in aanmerking gebracht, maar een gedeelte daarvan.
2. Zo min mogelijk moeten gelden beschikbaar worden gesteld voor doelen, waarvoor ook een College van Bestuur middelen beschikbaar stelt. M.a.w. de toekenning mag *wel complementair*, maar *niet vervangend* zijn.
3. Geen middelen worden beschikbaar gesteld voor reorganisatiekosten (gedwongen ontslagen; afkoopsommen e.d.). Overweging hierbij is dat een reorganisatie de verantwoordelijkheid van een CvB is. Bovendien zal een dergelijk proces op termijn tot een lastenvermindering leiden.
4. Laboratoriumvoorzieningen en collectievorming. Uitgangspunt is dat dergelijke kosten betrekking hebben op de standaarduitrusting van een geesteswetenschappelijke faculteit. Indien en voorzover de gevraagde voorzieningen boven die standaard uitgaan is daarvoor bredere afstemming nodig, d.w.z. ook met onderzoeksinstellingen en landelijke bibliotheken. Het Regieorgaan acht dit een zaak voor een eventueel vervolg op het lopende proces Duurzame Geesteswetenschappen (zie ook hoofdstuk 6).
5. Geen middelen worden beschikbaar gesteld voor het penvoederschap van de landelijke onderzoekscholen.

Voor de onderzoekscholen zijn immers al middelen in het landelijke allocatiemodel geïncorporeerd. Dit laat onverlet de mogelijkheid dat er nieuwe afspraken tussen de instellingen en de landelijke onderzoekscholen over verrekening van de kosten van die scholen worden gemaakt.

Financiële uitvoering en verantwoording

Voor elke te honoreren maatregel is ook een bedrag aangegeven. Het Regieorgaan gaat er vanuit dat de faculteiten de middelen voor Duurzame Geesteswetenschappen in het jaar van toekenning besteden. Over- en onderschrijding van deelposten is toegestaan. In (het overgangsjaar) 2010 mogen de additioneel toe te kennen bedragen worden aangewend voor zowel de door het Regieorgaan aangegeven min of meer structurele activiteiten als voor de doorwerking van voor 2009 gehonoreerde posten, zij het voor de laatste tot 1 september 2010.

De toekenningen voor Duurzame Geesteswetenschappen worden in ieder geval tot en met 2015 *geormerkt* door het Ministerie aan de instellingen toegewezen, zo mogelijk onder bijstelling voor de algemene salaris- en prijsontwikkeling. Het Regieorgaan gaat er vanuit dat deze bedragen door de instelling onverkort voor de aangegeven activiteiten aan de faculteit(en) geesteswetenschappen worden doorgegeven zonder doorbelasting van overhead, huisvesting etc.

Aan de toekenningen zullen zo concreet mogelijke prestatie-indicatoren worden verbonden. Deze indicatoren zullen overigens niet alleen betrekking hebben op de activiteiten waarvoor een toekenning wordt gedaan, maar ook op andere aspecten van de verduurzaming van de geesteswetenschappen zoals bijv. een evenwichtiger financieel beeld bij de betrokken faculteit. Het Regieorgaan zal ervoor zorgen dat de faculteiten voor 1 september 2010 over de prestatie-indicatoren worden geïnformeerd.

In de jaren 2011 tot en met 2015 dient het Regieorgaan jaarlijks voor 1 juli een tussenrapportage op te stellen waarmee aan de Minister van OCW verslag wordt gedaan van de monitoring van de realisatie van dit implementatieplan. Ten behoeve hiervan verstrekken de faculteiten in de jaren 2011 tot en met 2015 uiterlijk per 15 april een overzicht van de uitgaven en de in het voorafgaand jaar bereikte resultaten in het kader van Duurzame Geesteswetenschappen.

Het Regieorgaan zal hiervoor een format verschaffen.

Toekenning per faculteit

De toekenningen per faculteit zijn gerubriceerd naar de in het Rapport *Duurzame Geesteswetenschappen* gesignaleerde problemen. Hierbij blijven evenwel de problemen (1) Krapte in de verschillende geldstromen en (8) Inadequaat instrumentarium kwaliteitsobjectivering en -differentiatie buiten beschouwing. Dit hangt samen met de volgende overwegingen. Omdat aan iedere toekenning per definitie inkomsten voor een faculteit zijn verbonden, leidt die altijd tot een zekere beperking van de financiële problematiek voor de faculteit. Het deelproject Kwaliteitsobjectivering en -differentiatie is ondergebracht bij de Commissie Kwaliteitsindicatoren en regardeert de faculteiten vooralsnog niet. De rubricering van de toekenningen naar de problemen, die in het bovengenoemde rapport worden genoemd, is in die zin enigszins arbitrair doordat een bepaalde maatregel positieve gevolgen kan hebben voor meer dan één van de beschreven problemen. Zo kan uitbreiding van de staf om de gestegen onderwijslast op te vangen en de druk op het onderzoek te beperken, er toe leiden dat een docent ook meer oog heeft voor de wensen van zijn studenten, wat een positieve invloed op het rendement kan hebben. Overigens gaan de facultaire plannen veel verder met de aanpak van de problemen dan de activiteiten waarvoor middelen Duurzame Geesteswetenschappen worden toegekend. In de toelichting per faculteit zal ook aandacht worden besteed aan de ondernomen resp. te entameren activiteiten, waarvoor geen middelen zijn gevraagd en die wel bijdragen aan oplossing resp. beperking van de gesignaleerde problemen.

4.1 UNIVERSITEIT VAN AMSTERDAM (UVA)

Om de positie van de Faculteit der Geesteswetenschappen van de UvA binnen het geheel van de geesteswetenschappen in Nederland duidelijk te maken volgen eerst enkele kerncijfers.

Aantallen opleidingen en studenten (per 1-10-2008)

<i>Studenten:</i>	<u>BA</u>	<u>AM</u>	<u>Basisopl.</u>	<u>RM + Ov. MA</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	4.879	1.169	6.048	542	6.590	18,9%

Aantal masterstudenten in % van bachelorstudenten: 35,1; idem landelijk: 30,8

<i>Aantal opleidingen:</i>	<u>BA</u>	<u>AM</u>	<u>RM</u>	<u>OM1</u>	<u>OM1,5</u>	<u>OM2</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	27	27	11	2	8	1	76	18%

Wetenschappelijk personeel (ultimo 2008)

<i>FTE's:</i>	<u>HGL</u>	<u>UHD</u>	<u>UD</u>	<u>Docent</u>	<u>Sub-tot.</u>	<u>Postdoc</u>	<u>Prom.</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	61,5	45,6	130,1	83,8	321,0	50,5	128,5	500,0	18,7%

De voormalige faculteiten Letteren, Godgeleerdheid en Wijsbegeerte van de UvA zijn sinds 1997 succesvol geïntegreerd tot één geheel in de Faculteit der Geesteswetenschappen (FGW) met daarbinnen tal van dwarsverbanden. De coördinatie van de masteropleidingen en van de promovendi-opleiding is ondergebracht bij de Graduate School for Humanities. Voor de bacheloropleidingen ligt de coördinatie bij het College of Humanities. De FGW wil – blijkens haar plan – ook in de toekomst een brede faculteit blijven die zowel specialistische als algemene, zowel klassieke als moderne opleidingen aanbiedt. Omdat het huidige aanbod van bredere en smallere opleidingen succesvol is in termen van aantrekkingskracht op studenten zal er geen nieuw onderwijsconcept worden geïntroduceerd. Wel zal worden gewerkt aan verdere vergroting van de synergie tussen de opleidingen, een efficiëntere organisatie en, waar mogelijk, landelijke samenwerking. De FGW kent de volgende onderzoekswaartepunten: 1) Leerbaarheid en Cognitie, 2) Cultureel erfgoed en identiteit, 3) Globalisering en culturele transformaties. Met deze waartepunten wil de faculteit invulling geven aan de rol en het belang van de geesteswetenschappen in Amsterdam, een stad die een grote diversiteit aan bevolkingsgroepen, talen, culturen en media kent, alsmede veel nationaal erfgoed.

Het plan van de faculteit heeft als belangrijkste pijler extra investeringen in wetenschappelijk personeel zowel om daarmee het probleem van de gestegen onderwijslast en de druk op de onderzoekstijd te beperken, als te kunnen inspelen op het probleem van de vergrijzing van de staf en onvoldoende doorstroming van jong talent. Ook op de andere problemen in het Nationaal Plan Toekomst Geesteswetenschappen wordt naar het oordeel van het Regieorgaan in het facultaire plan goed ingespeeld.

De toekenning Duurzame Geesteswetenschappen aan de FGW van de UvA is in de tabel hierna opgenomen (bedragen in duizenden Euro's).

Nr.	Bestedingsdoelen Universiteit van Amsterdam	Jaarlijkse toekenning m.i.v. 2011	Doorwerking 2009 naar 2010	Additioneel 2010	Totaal 2010
	<i>Vergrijzing staf/ onvoldoende doorstroom jong talent</i>				
1	Promovendi	500			
2	Profileringsleerstoelen	150			
	<i>Totaal vergrijzing staf etc.</i>	650			
	<i>Sterk gestegen ov-last en druk op oꝻ-tijd</i>				
3	Nieuwe Generatie Offensief	1.000			
	<i>Zwak afstudeerrendement, vooral in BA-fase</i>				
4	Intake- en begeleidingsgesprekken door staf	300			
	<i>Versnipperd opleidingsaanbod, vooral in MA-fase</i>				
5	Versterking samenhang curriculum	70			
	<i>Onderbenutting maatschappelijke uitstraling</i>				
6	Educatieve minor	50			
	Totaal UvA	2.070	-	990	990

Bij de onderscheiden bestedingsdoelen kunnen de volgende kanttekeningen worden geplaatst.

Ad 1: Promovendi

De faculteit is vrij in de keuze tussen het aanstellen van promovendi en docent-promovendi. Bij aanstelling van docent-promovendi komt het onderwijsdeel t.l.v. reguliere facultaire middelen. Het ligt in de rede dat de promotieplaatsen bij voorrang worden gecreëerd binnen de onderzoeksterreinen die als zwaartepunt zijn aangemerkt.

Ad 2: Profileringsleerstoelen

De toekenning is uitdrukkelijk bedoeld voor tijdelijke benoemingen tot hoogleraar (met een looptijd van vijf jaar) waarbij is gerekend met het verschil in kosten tussen een hoogleraar en een UD, plus de marginale kosten van 0,2 fte docent omdat een hoogleraar minder onderwijs geeft dan een UD. De toekenning is niet bedoeld voor dubbelbenoemingen ofschoon die op zichzelf door het Regieorgaan worden toegejuicht. Overweging hierbij is dat dubbelbenoemingen veelal een besparing in plaats van extra kosten met zich mee brengen.

Ad 3: Nieuwe Generatie Offensief

In 2003 heeft de FGW een succesvol “Nieuwe Generatie Offensief” gevoerd, waarbij tien jonge UD's werden geworven, die niet alleen werden geselecteerd op hun kennis en talent voor onderwijs en onderzoek, maar ook op een brede inzetbaarheid. De faculteit wil dit offensief herhalen om met de nieuwe lichte(n) een impuls te geven aan de kwaliteit van onderwijs en onderzoek, de werkdruk van de zittende staf te beperken, de faculteit te verjongen en de wervingskracht voor externe middelen te versterken. Ook voor het onderzoek van deze nieuwe UD's (of eventueel postdocs met een beperkter onderwijstaak) ligt het in de rede dat dit wordt ondergebracht op een van de terreinen die als zwaartepunt zijn aangemerkt.

Ad 4: Intake- en begeleidingsgesprekken door staf

Ten behoeve van het voeren van intake- en studieloopbaangesprekken door de wetenschappelijke staf met BA- en MA-studenten wordt een bedrag van 300 k€ toegewezen, waarbij er rekening mee wordt gehouden dat de faculteit hierin al 2,8 fte investeert. Een rendementsverbetering van 10 à 15% wordt hiervan verwacht. De toekenning is niet bedoeld ter facilitering van het doorvoeren van een nieuwe curriculumindeling, waarvoor inmiddels een aanvraag bij het College van Bestuur is ingediend t.l.v. het daarvoor aanwezige centrale budget.

Ad 6: Educatieve minor

Er zijn negen schoolvakken vertegenwoordigd in de opleidingen van de FGW waardoor de ontwikkeling en uitvoering van de educatieve minor relatief kostbaar is. De faculteit zal de minor in goede afstemming met de zusterfaculteiten ontwikkelen.

Mede door de acties die de faculteit zelf in gang heeft gezet, is er naar het oordeel van het Regieorgaan sprake van een reële bijdrage aan de verduurzaming van de geesteswetenschappen.

4.2 UNIVERSITEIT UTRECHT (UU)

De positie van de Faculteit Geesteswetenschappen van de UU binnen het geheel van de geesteswetenschappen in Nederland kan duidelijk worden gemaakt met de volgende kerncijfers.

Aantallen opleidingen en studenten (per 1-10-2008)

<i>Studenten:</i>	<u>BA</u>	<u>AM</u>	<u>Basisopl.</u>	<u>RM + Ov. MA</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	5.302	981	6.283	661	6.944	19,9%

Aantal masterstudenten in % van bachelorstudenten: 31,0; idem landelijk: 30,8

<i>Aantal opleidingen:</i>	<u>BA</u>	<u>AM</u>	<u>RM</u>	<u>OM1</u>	<u>OM1,5</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	21	22	12	9	2	66	15,6%

Wetenschappelijk personeel (ultimo 2008)

<i>FTE's:</i>	<u>HGL</u>	<u>UHD</u>	<u>UD</u>	<u>Docent</u>	<u>Sub-tot.</u>	<u>Postdoc</u>	<u>Prom.</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	56,3	46,7	145,4	68,9	317,3	35,0	89,5	441,8	16,5%

Na een aantal jaren in een constructie met drie subfaculteiten te hebben gewerkt, is er sinds 1 januari 2007 de jure en de facto sprake van één Faculteit Geesteswetenschappen. De departementen Wijsbegeerte en Godgeleerdheid, die nu nog op de Uithof zijn gevestigd, zullen volgens plan in 2012/2013 naar de binnenstad verhuizen. De Graduate School of Humanities is binnen de faculteit verantwoordelijk voor de onderzoeksmasterprogramma's en de opleidingstrajecten voor promovendi. De schools, die grotendeels samenvallen met de departementen welke de thuishaven voor het WP vormen, zijn verantwoordelijk voor de inhoudelijke programmering, organisatie en

kwaliteit van het overige onderwijs. Blijkens haar plan wil de faculteit ook in de toekomst breed en geprofileerd blijven. Het onderwijs en onderzoek binnen de faculteit hebben met name betrekking op de volgende domeinen: geschiedenis, kunst, wijsbegeerte, muziek, literatuur, taal, godgeleerdheid en media. De cultuur van het Westen vormt daarin steeds de focus, zowel in historische, geografische als intellectuele zin. De profilering qua onderzoek is zichtbaar in de participatie vanuit de facultaire onderzoeksprogramma's in vijf van de vijftien interdisciplinaire focusgebieden, waarin de UU haar toponderzoek heeft gebundeld. Deze focusgebieden zijn: Culturen en identiteiten, Ontwikkeling en effect van instituties, Wetenschapsgeschiedenis en wetenschapsfilosofie, Neuroscience and Cognition, en Conflicten en mensenrechten.

De faculteit geeft in haar plan aan het verzoek tot het opstellen ervan te zien als “een prachtige kans om met (hernieuwd) elan op papier te zetten wat onze faculteit in het onderzoek- en onderwijslandschap van de UU wil realiseren, in de huidige planperiode en daarna”. Beseft wordt dat de ambities niet alleen via extra middelen Duurzame Geesteswetenschappen kunnen worden waargemaakt. Zo zal de doelmatigheid en kwaliteit van het onderwijs moeten toenemen door reductie van het aantal eenjarige masterprogramma's. Daarbij krijgt elk programma een steviger basis en een duidelijker profiel. Het cursusaanbod in de masterfase en de BA-fase zal met 20% worden gereduceerd en er zal worden geparticipeerd in landelijke samenwerking met name op mastergebied.

Het facultaire plan heeft als belangrijkste pijler extra investeringen in wetenschappelijk personeel om daarmee het probleem van de gestegen onderwijslast en de druk op de onderzoekstijd verder te beperken, en daarmee tevens de kwaliteit en het rendement van het onderwijs te verhogen. Deze investeringen gaan gepaard met invoering van het Study Load Model en het Teaching Load model. Daarnaast neemt het Utrechts Actieplan Leraren een bijzondere plaats in. Ook op de andere problemen in het Nationaal Plan Toekomst Geesteswetenschappen wordt naar het oordeel van het Regieorgaan heel goed ingespeeld.

De toekenning Duurzame Geesteswetenschappen aan de FGW van de UU is in de tabel hierna opgenomen (bedragen in duizenden Euro's).

Nr.	Bestedingsdoelen Universiteit Utrecht	Jaarlijkse toekenning m.i.v. 2011	Doorwerking 2009 naar 2010	Additioneel 2010	Totaal 2010
	<i>Vergrijzing staf/ onvoldoende doorstroom jong talent</i>				
1	Promovendi	436			
	<i>Sterke gestegen ow-last en druk op oz-tijd</i>				
2	Teaching Load WP	1.104			
3	Teaching assistants	262			
4	Zekerstelling reguliere oz-tijd WP	419			
	<i>Totaal gestegen ow-last en druk op oz-tijd</i>	1.785			
	<i>Versnipperd opleidingsaanbod, vooral in MA-fase</i>		124		
	<i>Onderbenutting maatschappelijke uitstraling</i>				
5	Actieplan leraren	429			
	Totaal UU	2.650	124	1.240	1.364

De volgende kantttekeningen kunnen bij deze bestedingsdoelen worden geplaatst.

Ad 1: Promovendi

De faculteit is vrij in de keuze tussen het aanstellen van promovendi en docent -promovendi. Bij aanstelling van docent-promovendi komt het onderwijsdeel t.l.v. reguliere facultaire middelen. Er wordt uitgegaan van bestemming van de promotieplaatsen via het project “Focus en Massa”.

Ad 2: Teaching Load WP

Het Teaching Load Model en het Study Load Model zijn uitvoerig toegelicht in paragraaf 3.4. Daarom wordt hier volstaan met de constatering dat van de invoering van deze modellen, waarvoor uitbreiding van de staf een conditio sine qua non is, de volgende resultaten mogen worden verwacht: (1) Meer contact tussen docent en student dus ook betere begeleiding van studenten, (2) Beter rendement op cursus- en curriculumniveau, (3) Een evenwichtige verdeling van de onderwijstaken over alle medewerkers, (4) Borging van de onderzoekstaak van medewerkers. Behalve door de inzet van het gevraagde extra personeel is de invoering slechts mogelijk door de inzet van Teaching assistants, door reductie van het onderwijsaanbod en het efficiënter inzetten van het resterende onderwijsaanbod. Het toe te wijzen bedrag betreft uitsluitend onderwijstijd. Zie voor de onderzoekscomponent maatregel 4.

Ad 3: Teaching assistants

Het ligt in de bedoeling op termijn maximaal 10% van het werkgroeponderwijs in de bachelorfase te laten verzorgen door hiervoor geselecteerde goede masterstudenten. De invoering van het Study Load Model (kleine groepen) wordt mede hierdoor mogelijk. Veelbelovende masterstudenten kunnen op deze wijze kennis maken met het geven van onderwijs. Tevens is dit een vorm van talentscouting.

Ad 4: Zekerstelling reguliere onderzoekstijd WP

Zoals hiervoor vermeld betreft maatregel 2 uitsluitend de extra inzet voor onderwijs. Om de wisselwerking tussen onderzoek en onderwijs blijvend mogelijk te maken, is daarnaast voor een deel van de extra onderwijsstaf toekenning van onderzoeksuren nodig. Deze onderzoeksuren zijn hier gebudgetteerd.

Ad 5: Utrechts Actieplan leraren

De aanleiding tot het Utrechts Actieplan leraren is het grote tekort aan leraren in het voortgezet onderwijs. In het plan worden tien initiatieven genoemd, die evenwel gefaseerd in de tijd zullen worden uitgevoerd, waarmee tevens een prioritering is aangegeven. De initiatieven hebben betrekking op:

Vergroten instroom in de lerarenopleiding

Leven lang leren

Verbogen kwaliteit van de lerarenopleiding

Het Regieorgaan wil de uitvoering van het plan bij wijze van pilot ondersteunen. Daaraan wordt wel de voorwaarde verbonden dat goede informatieuitwisseling over het verloop van het project en, waar nodig, afstemming met de zusterfaculteiten plaatsvindt. Indien tot een vervolg voor Duurzame Geesteswetenschappen wordt besloten, dienen de resultaten van het project ook te worden ingebracht in de verdere landelijke samenwerking op dit terrein.

Uitvoering van het facultaire plan betekent naar het oordeel van het Regieorgaan een reële en creatieve bijdrage aan de verduurzaming van de geesteswetenschappen, mede door de acties die de faculteit zelf in gang heeft gezet.

4.3 RIJKSUNIVERSITEIT GRONINGEN (RUG)

Met de volgende kerncijfers kan de positie van de drie Groningse faculteiten op het terrein van de geesteswetenschappen binnen het geheel van die wetenschappen in Nederland duidelijk worden gemaakt.

Aantallen opleidingen en studenten (per 1-10-2008)

<i>Studenten:</i>	<u>BA</u>	<u>AM</u>	<u>Basisopl.</u>	<u>RM + Ov.</u>	<u>MA</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	3.933	710	4.643	364		5.007	14,4%

Aantal masterstudenten in % van bachelorstudenten: 27,3; idem landelijk: 30,8

<i>Aantal opleidingen:</i>	<u>BA</u>	<u>AM</u>	<u>RM</u>	<u>OM1</u>	<u>OM1,5</u>	<u>OM2</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	23	23	7	2	3	9	67	15,9%

Wetenschappelijk personeel (ultimo 2008)

<i>FTE's:</i>	<u>HGL</u>	<u>UHD</u>	<u>UD</u>	<u>Docent</u>	<u>Sub-tot.</u>	<u>Postdocs</u>	<u>Prom.</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	58,8	36,7	109,3	71,5	276,3	26,5	52,0	354,8	13,3%

Het geesteswetenschappelijk domein binnen de RUG wordt gevormd door drie faculteiten, t.w. Godgeleerdheid en Godsdienstwetenschap, Letteren en Wijsbegeerte. Het Groningse plan is in nauw overleg tussen de decanen van deze faculteiten tot stand gekomen. Er wordt ook voor de toekomst in termen van zichtbaarheid en herkenbaarheid gehecht aan een eigen status voor elk van de faculteiten. Dit neemt niet weg dat er vanwege het belang van multi- en interdisciplinariteit een nog steeds groeiende samenwerking is bij de uitvoering van de onderwijs- en onderzoeksprogramma's. Ook is er administratief een eenheid: er is één financieel administratief centrum en één afdeling P&O voor de drie geesteswetenschappelijke faculteiten.

Het profiel van de faculteiten wordt gekenmerkt door de verantwoordelijkheid voor enerzijds onderwijs en onderzoek op het gebied van klassieke talen en culturen, historische wetenschappen, wijsbegeerte en godgeleerdheid, anderzijds voor meer recente succesvolle opleidingen als American Studies, Communicatie- en Informatiewetenschappen, Journalistiek, Kunsten, Cultuur & Media (KCM), Internationale Betrekkingen & Internationale Organisatie, alsmede Godsdienstwetenschap. De laatste groep van opleidingen telt inmiddels meer dan de helft van de studenten en het multi- en interdisciplinaire karakter ervan heeft ook haar vertaling gehad in het onderzoek. De faculteiten willen ruimte behouden voor vernieuwingen zonder de verantwoordelijkheid voor de meer traditionele opleidingen op te geven gezien het maatschappelijk belang daarvan. Voor de toekomst willen de faculteiten zich – geografisch gezien – concentreren op de volgende regio's: Europa, Noord-Amerika, Oost-Azië (Letteren) en het Midden-Oosten (Godgeleerdheid). (De oriëntatie op Oost-Azië geschiedt in overleg met de UL). Daarnaast blijft er de verantwoordelijkheid voor de bestudering van taal, cultuur en geschiedenis van eigen land, waaronder ook expliciet de Noord-Nederlandse regio.

Om de uitvoering van het beoogde brede profiel mogelijk te maken en toch een grotere mate van compactheid te bereiken is gekozen voor een herstructurering van het onderwijsaanbod op basis van een beperkt aantal "Hoofdprofielen" en reductie van het aantal modules binnen Letteren met circa 10%.

Niet onvermeld mag blijven dat na overleg met het Regieorgaan is besloten het Hongaars te handhaven. Er zal wel gekeken worden naar de programmering, studeerbaarheid en mogelijkheden om de belangstelling van studenten voor deze opleiding te vergroten.

Het plan van de drie faculteiten speelt naar het oordeel van het Regieorgaan heel goed in op alle in rapport *Duurzame Geesteswetenschappen* gesignaleerde problemen. Voor de uitvoering van dit plan zijn middelen Duurzame Geesteswetenschappen voorzien voor oplossing resp. beperking van de volgende problemen: onvoldoende

doorstroming jong talent, de druk op de onderzoektijd en het zwak afstudeerrendement in de BA-fase.

De toekenning Duurzame Geesteswetenschappen aan de RUG is vermeld in de onderstaande tabel (bedragen in duizenden gulden).

Nr.	Bestedingsdoelen Rijksuniversiteit Groningen	Jaarlijkse toekenning m.i.v. 2011	Doorwerking 2009 naar 2010	Additioneel 2010	Totaal 2010
	<i>Vergrijzing staf/ onvoldoende doorstroming jong talent</i>				
1	Promovendi	380			
2	Voorzieningen externe promovendi	35			
3	Postdocs	180			
4	Dakpanconstructies en doorstroming naar UHD of HGL	120			
	<i>Totaal vergrijzing staf/ onvoldoende doorstr. jong talent</i>	715	105		
	<i>Sterk gestegen ow-last en druk op oz-tijd</i>				
5	Ophogen oz-tijd UD's	260			
6	Omzetting docentplaatsen in UD's	390			
7	Herinvoering sabbaticals	70			
8	Bundeling zwaartepunten onderzoek	280			
	<i>Totaal gestegen ow-last en druk op oz-tijd</i>	1.000	154		
	<i>Zwak afstudeerrendement, vooral in de BA-fase</i>				
9	Intensivering begeleiding jaar 1 en 2 BA	200			
10	Scholing nieuwe docenten	35			
11	Scholing zittende staf	40			
	<i>Totaal zwak afstudeerrendement, vooral in de BA-fase</i>	275	12		
	Totaal RUG	1.990	271	820	1.091

Hierbij kunnen de volgende kanttekeningen worden geplaatst.

Ad 1: Promovendi

Er is vrije keuze tussen het aanstellen van promovendi en docent-promovendi. Bij aanstelling van docent-promovendi komt het onderwijsdeel t.l.v. reguliere facultaire middelen.

Ad 2: Voorzieningen externe promovendi

Dit budget is bestemd voor promovendi die zonder financiering vanuit de RUG aan de promotie werken. Hieruit kunnen bescheiden kosten van boeken, reizen, andere onderzoekskosten, ondersteuning, groepsbijeenkomsten e.d. worden gefinancierd.

Ad 3: Postdocs

In het te starten postdoc-programma zullen postdoc-plaatsen van maximaal twee jaar worden aangeboden, die een tussenfase vormen tussen de promotie en een extern gefinancierde postdoc-positie. Ze staan zowel open voor eigen promovendi als voor excellent talent van elders.

Ad 4: Dakpanconstructies en doorstroming naar UHD of HGL

Niet onvermeld mag blijven dat naast deze gelden voor een facultair doorstroombeleid door het College van Bestuur sinds 2007 zeven Franklin Fellowships aan de faculteiten Geesteswetenschappen zijn toegekend. Hierdoor konden zeven excellente vrouwelijke wetenschappers worden aangetrokken. Zij krijgen in een fellowship van vijf jaar de kans een eigen onderzoeklijn op te bouwen om vervolgens via een vaste aanstelling door te stromen naar een UHD-positie, en bij blijvend excellent functioneren, naar een hoogleraarpositie.

Ad 5: Ophogen onderzoektijd UD's

UD's beschikken thans bij Letteren formeel over 65% ow-tijd (incl. 5% voor bestuur) en 35% onderzoek. Doordat de bestuurstaken veelal hoger uitvallen en de druk vanuit het onderwijs in de praktijk ook tot een hogere onderwijslast leidt, blijft er onvoldoende tijd voor onderzoek over. Met deze toekenning kan een beter evenwicht tussen ow-tijd en oz-tijd van de UD's worden gerealiseerd.

Ad 6: Omzetting docentplaatsen in UD's

Gezien de verwevenheid van onderwijs en onderzoek wordt beoogd beperking van het aantal docentfuncties in principe tot het verzorgen van vaardighedenonderwijs, bij voorbeeld op het gebied van de taalverwerving. Bij het vrijvallen van andere docentplaatsen worden die zoveel mogelijk omgezet in UD-functies.

Ad 7: Herinvoering sabbaticals

Op basis van selectie kan aan een beperkt aantal stafleden een sabbatical worden toegekend ten behoeve van eigen onderzoek, het voorbereiden van onderzoeksaanvragen e.d.

Ad 8: Bundeling zwaartepunten onderzoek

De faculteit is voornemens de onderzoekzwaartepunten te bundelen in een viertal nieuwe expertise centra. Deze centra zijn: (1) Landschapsgeschiedenis, cultureel erfgoed in (Noord)Nederland, (2) Center for Religion and Conflict, (3) Centrum voor Kunsten en maatschappij, en (4) Kenniscentrum voor Taal-, Spraak- en Communicatieproblemen.

De centra zullen worden ondergebracht bij bestaande onderzoeksinstituten, maar zijn uitdrukkelijk bedoeld om onderwijs, onderzoek en valorisatie/maatschappelijke zichtbaarheid en participatie te combineren. Om de centra bij hun (start)activiteiten te ondersteunen, zal voor elk van de centra een UD worden aangetrokken.

Ad 9: Intensivering begeleiding jaar 1 en 2 BA

Door de faculteiten is recent een strategie ter bevordering van het studierendement in de BA-fase doorgevoerd die in grote lijnen overeenkomt met de in hoofdstuk 3 beschreven best practices op dit punt. Extra kosten moeten daarbij worden gemaakt voor het mentoraat/tutoraat in het eerste jaar, invoering van het bindend studieadvies e.d.

Deze kosten worden tijdelijk door het CvB gefinancierd. Na afloop daarvan moet dit budget Duurzame Geesteswetenschappen soelaas bieden.

Ad 10: Scholing (nieuwe) docenten

Deze bijdrage is bedoeld om (nieuwe) docenten die de BKO-cursus moeten gaan volgen vrijstelling van een deel van hun onderwijstaken te kunnen geven.

Ad 11: Scholing zittende staf

Deze toekenning is ter financiering van de organisatie van curriculumontwikkelingstrajecten, het doen van (internationale) subsidie-aanvragen t.b.v. curriculumontwikkeling, alsmede het vrijstellen van stafleden om dergelijke trajecten te volgen.

De faculteiten hebben ook een aanvraag ingediend voor voorzieningen t.b.v. de samenwerking met de RU Nijmegen qua onderwijs (op afstand). Deze aanvraag zal door het Regieorgaan worden gezien bij de besluitvorming over de interuniversitaire samenwerking op mastergebied later dit jaar.

Het plan van de faculteiten betekent naar het oordeel van het Regieorgaan, mede door de activiteiten die zelf zijn geïnitieerd, een reële en creatieve bijdrage aan de verduurzaming van de geesteswetenschappen.

4.4 UNIVERSITEIT LEIDEN (UL)

Om de positie van de geesteswetenschappen aan de UL binnen de Nederlandse context te verduidelijken volgen eerst enkele kerncijfers.

Aantallen opleidingen en studenten (per 1-10-2008)

<i>Studenten:</i>	<u>BA</u>	<u>AM</u>	<u>Basisopl.</u>	<u>RM + ov. MA</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	3.925	697	4.622	236	4.858	13,9%

Aantal masterstudenten in % van bachelorstudenten: 23,8; idem landelijk: 30,8

<i>Aantal opleidingen:</i>	<u>BA</u>	<u>AM</u>	<u>RM</u>	<u>OM1</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	32	34	11	3	80	19%

Wetenschappelijk personeel (ultimo 2008)

<i>FTE's:</i>	<u>HGL</u>	<u>UHD</u>	<u>UD</u>	<u>Docent</u>	<u>Sub-tot.</u>	<u>Postdoc</u>	<u>Prom.</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	76,7	31,5	133,9	65,5	307,6	62,7	127,0	497,3	18,6%

Het geesteswetenschappelijk domein van de UL bestaat uit de faculteiten Archeologie en Geesteswetenschappen. De eerstgenoemde faculteit is de enige faculteit Archeologie in Nederland en heeft bijzondere laboratoriumvoorzieningen. Deze faculteit heeft dan ook deels een beta-karakter wat tot overeenkomstige financiering door het CvB heeft geleid. De faculteit Geesteswetenschappen is in september 2008 ontstaan door samenvoeging van de faculteiten Letteren, Godsdienstwetenschappen, Wijsbegeerte en Kunsten. Bij de fusie is afgesproken dat er nog vijf jaar (financiële) schotten blijven tussen de voormalige faculteiten. Binnen het voormalige “Letterendeel” is een reorganisatie doorgevoerd om de verkokering te doorbreken en een faculteit te creëren met structureel gezonde, flexibele en minder kwetsbare zelfstandige instituten. Er wordt voor gewaakt dat binnen de faculteit Geesteswetenschappen de instituten weer nieuwe “kokers” gaan vormen. Dit gebeurt o.a. door

de meeste opleidingen te laten verzorgen door medewerkers van verschillende instituten en de profileringsgebieden van het onderzoek nadrukkelijk een interdisciplinair karakter te geven.

Het CvB en de beide faculteiten hebben de ambitie het voor de samenleving belangrijke wereldwijde palet van expertises zoveel mogelijk te behouden en verder te ontwikkelen. Naast succesvol zijn op het terrein van onderwijs en onderzoek moet hierbij met name worden gedacht aan het ontwikkelen van nieuwe aantrekkelijke opleidingsmogelijkheden waarin diverse specialismen op een slimme manier worden ingezet. Hierbij is er een open oog voor de toegenomen maatschappelijke en strategische betekenis van de “kleine letteren” en “unica”. Volgens het plan van de faculteiten is het daarom ook beter te spreken van *het belang* van de studie van de “talen en culturen van de wereld” dan van de problemen van de “kleine letteren” en unica”.

Belangrijk element in het plan is de vernieuwing van de BA-opleidingen door het ontwikkelen van “brede portalen” (bredere en voor een belangrijk deel gemeenschappelijke propedeuses) en flexibele programma's. Verwacht wordt niet alleen een grotere belangstelling van studenten voor dergelijke opleidingen, dus vergroting van de instroom, maar ook een verbetering van het rendement doordat de student niet meer tot een keuze van één bepaalde opleiding bij het begin van zijn studie is gedwongen. Bovendien kunnen de kleine letteren en unica hierdoor op een robuuste wijze in het opleidingsaanbod worden ingebed. M.a.w. zowel het probleem van nadelige kleinschaligheid als het rendementsprobleem wordt op deze wijze aangepakt.

Ook op de andere problemen in het rapport *Duurzame Geesteswetenschappen* wordt naar het oordeel van het Regieorgaan in het plan van de UL goed ingespeeld. De toekenning Duurzame Geesteswetenschappen aan de UL is in de tabel hierna opgenomen (bedragen x € 1.000).

Nr.	Bestedingsdoelen Universiteit Leiden	Jaarlijkse toekenning m.i.v. 2011	Doorwerking 2009 naar 2010	Additioneel 2010	Totaal 2010
	<i>Vergrijzing staf/ onvoldoende doorstroming jong talent</i>				
1	Promovendi	242			
2	Junior UD's	209			
	<i>Totaal vergrijzing staf/ onvoldoende doorstr jong talent</i>	451			
	<i>Sterk gestegen om-last en druk op o-z-tijd</i>				
3	Buitenlands verblijf t.b.v. taalverwerving	590			
	<i>Versnipperd opleidingsaanbod, vooral in MA-fase</i>				
4	Buitenlands verblijf Area studies (MA90)	100			
	<i>Nadelige kleinschaligheid</i>				
5	Brede portalen en flexibele BA-programma's	324			
6	Talen Culturen BRIC	255			
	<i>Totaal nadelige kleinschaligheid</i>	579			
	Totaal UL	1.720	-	770	770

Bij de toekenningen kunnen de volgende kanttekeningen worden geplaatst.

Ad 1: Promovendi

De keuze tussen aanstelling van promovendi en docent-promovendi is vrij. Bij aanstelling van docent-promovendi komt het onderwijsdeel t.l.v. de reguliere facultaire middelen. Het ligt in de rede dat de promotieplaatsen worden bestemd voor de profileringsgebieden van het onderzoek.

Ad 2: Junior UD's

Het betreft tijdelijke posities voor 2 jaar. De posities staan open voor promovendi die het promotieonderzoek binnen de gestelde tijd hebben afgerond. Zij krijgen daarbij tijd om een onderzoeksvoorstel te schrijven en mee te dingen naar een postdoc-positie, voornamelijk via een VENI-subsidie.

Ad 3: Buitenlands verblijf t.b.v. taalverwerving

Voor de niet-school talen is een “verplicht “ buitenlands verblijf zeer gewenst zowel op zichzelf als vanwege het ontbreken van de capaciteit in Leiden om volledig op een volwaardige wijze voor dit taalvaardigheidsonderwijs zorg te dragen. Er wordt aldus gekozen voor versterking van de taalverwerving zonder uitbreiding van de vast staf. (Die staf hoeft wel minder op taalvaardigheid te worden ingezet en heeft daardoor meer tijd beschikbaar voor MA-onderwijs en onderzoek). Het gaat hier met name om taalvaardigheid van Afrikaanse talen, Arabisch, Chinees, Japans, Koreaans, Hindi, Indonesisch, Turks, Perzisch, Spaans en Portugees (de beide laatste in het kader van de opleiding talen en culturen van Latijns Amerika), en Russisch. Het toe te kennen bedrag heeft een plafond karakter. Ook bij toename van het aantal studenten zal dit niet in het kader van Duurzame Geesteswetenschappen worden verhoogd. De faculteit is vrij in het toekennen van een reisbeurs aan een student voor het desbetreffende taalvaardigheidsonderwijs in de BA-fase (wat meestal het geval zal zijn) of in de MA-fase, mits dit maar eenmalig geschiedt.

Ad 4: Buitenlands verblijf Area studies (MA90)

De UL heeft de ambitie in de reguliere, op grote buiten-Europese regio's gerichte masteropleidingen de taalspecifieke trajecten te handhaven, maar daarnaast ook taalafhankelijke MA-trajecten aan te bieden die gericht zijn op de moderne samenleving: cultuur, geschiedenis, politiek, economie, recht en internationale betrekkingen. Met deze trajecten moeten studenten worden geworven met een brede disciplinaire achtergrond, die zich in de MA willen specialiseren in een specifieke regio. Daarbij worden voor de verschillende regio's de “MA90” (90 EC, drie semesters) ontwikkeld. Het extra semester boven de MA van 60 EC kan worden gebruikt voor een stage. De toekenning is bestemd voor een bijdrage in de kosten van dit buitenlands verblijf, waarbij er overigens vanuit wordt gegaan dat die kosten voor een deel kunnen worden gedekt door stagevergoedingen van bedrijven en instellingen die als partner in het programma zullen participeren.

Ad 5: Brede portalen en flexibele BA-programma's

Deze toekenning is bestemd voor de invoering en coördinatie van de brede portalen en flexibele programma's die hiervoor al zijn toegelicht. Niet onvermeld mag blijven dat het College van Bestuur voor de voorbereidings- en aanloopkosten van de aangevraagde, nieuwe, Engelstalige bacheloropleiding International Studies, die in Den Haag zal worden aangeboden, voor een periode van in principe 5 jaar een bedrag van in totaal 866 k€ heeft gereserveerd.

Ad 6: Talen en Culturen BRIC

De zogeheten BRIC- landen zijn: Brazilië, India, Rusland en China. De toekenning betreft uitsluitend de eerste

drie landen. (De FGW heeft zelf 225 k€ geïnvesteerd in de ontwikkeling van de masteropleiding Chinese Economy and Business samen met de Erasmus Universiteit Rotterdam). Het gaat om personele investeringen (0,5 UD Levende talen van Zuid-Azië, 0,5 UD Braziliaans-portugese taalkunde en taalverwerving, leerstoel Modern Rusland), die er toe moeten bijdragen dat de studenteninstroom in de betrokken opleidingen toeneemt en een volwaardige minor Braziliëstudies kan worden aangeboden.

Het plan betekent naar het oordeel van het Regieorgaan, mede door de maatregelen die door de UL zelf zijn geïnitieerd, een ferme bijdrage aan de verduurzaming van de geesteswetenschappen. Voor het succes ervan zal met name de beoogde groei van het aantal studenten bepalend zijn.

4.5 RADBOUD UNIVERSITEIT NIJMEGEN (RU)

De positie van de vier geesteswetenschappelijke faculteiten aan de RU binnen het geheel van de geesteswetenschappen in Nederland kan worden verduidelijkt met de volgende kerncijfers.

Aantallen opleidingen en studenten (per 1-10-2008)

<i>Studenten:</i>	<u>BA</u>	<u>AM</u>	<u>Basisopl.</u>	<u>RM+Ov.MA</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	2.646	580	3.226	169	3.395	9,7%

Aantal masterstudenten in % van bachelorstudenten: 28,3; idem landelijk: 30,8

<i>Aantal opleidingen:</i>	<u>BA</u>	<u>AM</u>	<u>RM</u>	<u>OM1</u>	<u>OM2</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	15	14	5	7	2	43	10,2%

Wetenschappelijk personeel (ultimo 2008)

<i>FTE's:</i>	<u>HGL</u>	<u>UHD</u>	<u>UD</u>	<u>Docent</u>	<u>Sub-tot.</u>	<u>Postdoc</u>	<u>Prom.</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	57,6	12,1	83,5	39,3	192,5	55,6	82,3	330,4	12,4%

De RU heeft tot nu toe vier faculteiten binnen het geesteswetenschappelijke domein, t.w. Letteren, Theologie, Religiewetenschappen en Filosofie. Per 1 september 2010 zullen de laatste drie worden geïntegreerd tot één faculteit. Daarmee ontstaat naast de Faculteit der Letteren een tweede krachtige pijler voor de geesteswetenschappen aan de RU. De nieuw te vormen Faculteit Filosofie, Theologie en Religiewetenschappen heeft een eigen reflectief profiel en richt zich op essentiële gebieden van het menselijk zelfbegrip.

Het plan van de RU is voorbereid door een strategiecommissie, welke door het CvB is ingesteld, en heeft betrekking op het gehele domein van de geesteswetenschappen aan de RU.

De discipline blijft ook in de toekomst het dragend element binnen de geesteswetenschappen van de RU. Hierbij wordt een breed terrein bestreken waarin “klassieke” opleidingen – als Filosofie en Geschiedenis – en nieuwe opleidingen – zoals Communicatie en Taal- en Spraakpathologie zijn opgenomen. Met voeding vanuit de disciplines zijn het onderwijs en onderzoek evenwel gericht op een multidisciplinaire aanpak.

Het proces Duurzame Geesteswetenschappen heeft binnen de RU tot nieuw elan geleid en wel zodanig dat er inmiddels in vervolg op het toekomstplan van december 2009 ook een implementatieplan is opgesteld, met daarin de volgende mijlpalen:

1. Implementatie van een uniforme onderwijsstructuur in alle Nijmeegse geesteswetenschappelijke opleidingen (major-minorsysteem, *core curriculum*, stroomlijning masteropleidingen).
2. Profileren en positionering van het Nijmeegse geesteswetenschappelijk onderzoek

(geesteswetenschappelijke samenwerkingsthema's; implementatie van één graduate school).

3. Versterking fundament geesteswetenschappen (versterking van structurele onderwijs- en onderzoekscapaciteit en onderzoekscapaciteit; verhoging aantal promotieplaatsen, verbeteren BA-rendement en promotierendement)
4. Landelijke en interregionale samenwerking in onderwijs, onderzoek en lerarenopleiding.
5. Versterking maatschappelijke uitstraling
6. Versterking ondersteunende processen.

De aanvraag van de RU heeft als belangrijkste onderdeel extra investeringen in wetenschappelijk personeel zowel om daarmee het probleem van de gestegen onderwijslast en de druk op de onderzoekstijd te beperken, als te kunnen inspelen op het probleem van vergrijzing van de staf en onvoldoende doorstroming. Ook op de andere problemen in het Nationaal Plan Toekomst Geesteswetenschappen wordt naar het oordeel van het Regieorgaan heel goed ingespeeld.

De toekenning Duurzame Geesteswetenschappen aan de RU is in de volgende tabel vermeld (bedragen x € 1.000).

Nr.	Bestedingsdoelen Radboud Universiteit	Jaarlijkse toekenning m.i.v. 2011	Doorwerking 2009 naar 2010	Additioneel 2010	Totaal 2010
	<i>Sterk gestegen ow-last en druk op oz-tijd</i>				
1	Versterking structurele ow- en oz-capaciteit	1.206			
	<i>Zwak afstudeerrendement, vooral in de BA-fase</i>				
2	Intensivering begeleiding jaar 2 en 3 BA	97			
	<i>Nadelige kleinschaligheid</i>				
3	Profilering oz- en samenwerkingsthema's	100			
4	Major-minorsysteem incl. <i>core curriculum</i>	117			
	<i>Totaal nadelige kleinschaligheid</i>	217	195		
	Totaal RU	1.520	195	600	795

Bij de diverse posten kunnen de volgende kanttekeningen worden gemaakt.

Ad 1: Versterking structurele ow- en oz-capaciteit

Het voornemen bestaat ter versterking jong wetenschappelijk talent aan te trekken: UD's, docenten, *maar ook docent-promovendi*. Hierdoor kan tevens een bijdrage worden geleverd aan een meer evenwichtige personeelsopbouw en zal met name door het aanstellen van docent-promovendi het aandeel tijdelijk personeel in de staf worden vergroot. Bovendien kan het aantal contacturen met name in het 2e en 3e jaar van de BA worden uitgebreid, waarvan een positief rendementseffect kan worden verwacht. Het ligt in de rede dat bij aanstelling van docent-promovendi voorrang wordt gegeven aan promoties binnen de geesteswetenschappelijke samenwerkingsthema's. Met deze toekenning kunnen overigens nog lang niet een verhouding tussen onderwijstijd, onderzoekstijd en overige taken van 50%:40%:10% en een staf-studentenratio van 1:33, zoals beschreven in het rapport *Duurzame Geesteswetenschappen*, worden bereikt. Daarvoor zou een extra investering van circa 60 fte nodig zijn in plaats van circa 20 fte.

Ad 2: Intensivering begeleiding jaar 2 en 3 BA

De RU heeft al invulling gegeven aan de verbetering van het rendement van de propedeuse door middel van maatregelen als verhoging van het aantal contacturen en voortgangsgesprekken. Deze succesvolle initiatieven moeten nu worden doorgezet naar het 2e en 3e jaar van de BA. Uitbreiding van het aantal contacturen zal deels mogelijk zijn door de structurele verbetering van de onderwijs- en onderzoekscapaciteit zoals hiervoor beschreven. De toekenning is dan ook bestemd ter versterking van de studiebegeleiding in de genoemde jaren van de studie.

Ad 3: Profilering oz- en samenwerkingsthema's

De geesteswetenschappen van de RU willen zich in hun onderzoek met name op de volgende samenwerkingsthema's profileren:

1. Europe's Identities Past en present.
2. Language Diversity, Multilingualism and Multiculturality.
3. Text, Transmission and Reception.

De toekenning is bestemd voor het instellen van drie wisselleerstoelen (elk 0,3 fte), telkens met een concrete (onderzoeks-)leeropdracht gekoppeld aan een van de drie thema's, het organiseren van lezingencycli door onderzoekers van binnen en buiten de RU en het aanbieden van multidisciplinaire seminars voor medewerkers en/of (research)masterstudenten, desgewenst ook van zusterfaculteiten.

Ad 4: Major-minorsysteem incl. core curriculum

Deze toekenning is bestemd voor het integraal invoeren (en onderhouden) in de geesteswetenschappelijke opleidingen van het major-minorsysteem. Dit systeem voorziet voor de BA-fase in een major van 120 EC, een minorruimte van 45 EC, verdeeld over drie minoren, en een *core curriculum* van 15 EC dat verplicht is voor alle geesteswetenschappelijke studenten.

De faculteiten hebben ook een aanvraag ingediend voor voorzieningen t.b.v. de samenwerking met de Rijksuniversiteit Groningen qua onderwijs (op afstand). Deze aanvraag zal door het Regieorgaan worden bezien bij de besluitvorming over de interuniversitaire samenwerking op mastergebied later dit jaar.

Het plan van de faculteiten betekent naar het oordeel van het Regieorgaan, mede door de activiteiten die zelf zijn geïnitieerd, een reële, creatieve en voortvarende bijdrage aan de verduurzaming van de geesteswetenschappen.

4.6 VRIJE UNIVERSITEIT AMSTERDAM (VUA)

Om de positie van de drie geesteswetenschappelijke faculteiten van de VUA binnen het geheel van de geesteswetenschappen in Nederland duidelijk te maken volgen eerst enkele kerncijfers.

Aantallen opleidingen en studenten (per 1-10-2008)

<i>Studenten:</i>	<u>BA</u>	<u>AM</u>	<u>Basisopl.</u>	<u>RM+ Ov. MA</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	1.291	491	1.782	282	2.064	5,9%

Aantal masterstudenten in % van aantal BA-studenten: 59,9; idem landelijk: 30,8

<i>Aantal opleidingen:</i>	<u>BA</u>	<u>AM</u>	<u>RM</u>	<u>OM1</u>	<u>OM1,5</u>	<u>OM2</u>	<u>OM3</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	16	16	7	4	1	3	1	48	11,4%

Wetenschappelijk personeel (ultimo 2008)

<u>FTE's:</u>	<u>HGL</u>	<u>UHD</u>	<u>UD</u>	<u>Docent</u>	<u>Sub-tot.</u>	<u>Postdoc</u>	<u>Prom.</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	33,8	20,6	65,1	41,3	160,8	17,2	52,9	230,9	8,6%

Het plan van de VUA heeft betrekking op haar drie geesteswetenschappelijke faculteiten, t.w. Letteren, Wijsbegeerte en Godgeleerdheid. Een fusie van deze faculteiten wordt niet nagestreefd omdat met name Wijsbegeerte en Godgeleerdheid identiteitbepalende en beeldbepalende elementen voor de VUA zijn en een geheel eigen rol hebben t.a.v. de zingeving en diversiteit in de Nederlandse samenleving. De grenzen tussen de faculteiten worden overigens steeds meer permeabel vanuit de visie dat juist de raakvlakken tussen de traditionele disciplines inspirerend onderwijs en vernieuwend onderzoek opleveren. Het ligt ligt voorts in de bedoeling te komen tot één Graduate School of Humanities, Philosophy, and Theology en tot een gemeenschappelijk bedrijfsbureau voor de drie faculteiten.

Blijkens het plan liggen de grootste problemen in de sfeer van het onderwijs: de geringe instroom in de bachelor en de omstandigheid dat veel studieonderdelen onvoldoende studenten trekken. De aangegeven remedie vormen maatregelen waardoor aanzienlijk meer studenten minder studieonderdelen gaan volgen. Om een accres in het onderwijs qua aantallen studenten te bereiken en de onderwijsprestaties te verbeteren, staan – onder handhaving van de bestaande twee- majorenstructuur in de BA-fase – de volgende activiteiten op stapel:

- Intensivering van de studentenwerving.
- Een geïntegreerde aanpak van de rendementsproblematiek met als belangrijkste elementen invoering bindend studieadvies (BSA) m.i.v. het studiejaar 2012/ 2013, intensivering van de studiebegeleiding en regelmatige monitoring van de curricula.
- Aantrekken van nieuwe groepen studenten door zowel het universiteitsbreed aanbieden van geesteswetenschappelijke minoren in het eerste semester van het derde jaar, als het aanbieden van toegespitste en marktgerichte opleidingen voor potentiële studenten die thans niet voor een opleiding in de geesteswetenschappen kiezen. Tot het laatste behoort ook het aanbieden van onderwijs dat interessant is voor medewerkers van bedrijven die op de Zuid-As zijn gevestigd (hierbij is de Zuid-As meer een metafoor dan dat die een geografische beperking aangeeft).
- Kritisch bezien van studieonderdelen en majoren die te weinig studenten trekken. Als uiterste consequentie kan opheffing volgen, zoals in het geval van de opleiding Duits die per 1-9-2010 aan de VUA wordt stopgezet. De weinige studenten Duits van de VUA is aangeraden zich met ingang van het komend studiejaar in te schrijven bij de UvA.
- Samenwerking zoeken met andere partijen, zowel landelijk als bilateraal. Zo zijn bijv. inmiddels de gesprekken met de UvA over samenwerking tussen beider opleidingen Archeologie in een ver gevorderd stadium.

Het plan van de faculteiten impliceert dat deze – en dit geldt in het bijzonder voor het Letterengedeelte – zich als het ware qua onderwijs “opnieuw moeten uitvinden”. Dit past in het streven naar verduurzaming van de geesteswetenschappen. Het CvB heeft voor dit vernieuwingsproces een bedrag van in totaal € 3,9 mln beschikbaar gesteld.

Het Regieorgaan is van oordeel dat in het plan ook goed ingespeeld wordt op de andere problemen uit het rapport *Duurzame Geesteswetenschappen*.

De toekenning Duurzame Geesteswetenschappen aan de VUA is in de tabel hierna opgenomen (bedragen in duizenden Euro's).

Nr.	Bestedingsdoelen Vrije Universiteit Amsterdam	Jaarlijkse toekenning m.i.v. 2011	Doorwerking 2009 naar 2010	Additioneel 2010	Totaal 2010
	<i>Vergrijzing staf/ onvoldoende doorstroming jong talent</i>				
1	Promovendi	200			
2	Postdoc's	179			
	<i>Totaal vergrijzing staf/ onvold. doorstroming jong talent</i>	379			
	<i>Sterk gestegen ow-last en druk op oʒ-tijd</i>				
3	Herinvoering sabbaticals	43			
4	Vernieuwing tools	108			
	<i>Totaal gestegen ow-last en druk op oʒ-tijd</i>	151	210		
	<i>Zwak afstudeerrendement, vooral in de BA-fase</i>				
5	Scholing zittende staf	62	7		
6	Curriculumevaluatie	98			
	<i>Totaal zwak afstudeerrendement, vooral in de BA-fase</i>	160			
	Totaal VUA	690	217	40	257

Bij de onderscheiden toekenningen kunnen de volgende kanttekeningen worden geplaatst.

Ad 1: Promovendi

De keuze tussen aanstelling van promovendi en docent-promovendi is vrij. Bij aanstelling van docent-promovendi komt het onderwijsdeel t.l.v. de reguliere facultaire middelen. Het ligt in de rede dat de promotieplaatsen worden bestemd voor de onderzoeksgebieden die als zwaartepunt zijn gekwalificeerd.

Ad 2: Postdocs

De toekenning zal volgens de aanvraag worden aangewend voor postdocs die bij NWO een goede beoordeling hebben gehad, maar in de prioritering net buiten de subsidiabele potten zijn gevallen. Aanwending voor aanstelling van jonge UD's bij wijze van overbrugging is evenwel ook toegestaan.

Ad 3: Herinvoering sabbaticals

Doel is senior onderzoekers met een zware onderwijs- of bestuurslast tijdelijk de gelegenheid te geven wetenschappelijk bij te tanken en/of netwerken te intensiveren die leiden tot omvangrijke onderzoeksaanvragen bij nationale en Europese fondsen.

Ad 4: Vernieuwing tools

Deze toekenning is bestemd voor nadere ontwikkeling en vernieuwing van tools voor een maximaal efficiënt en stimulerend onderwijs (bijv. ICT-omgeving). Het Regieorgaan acht het niet meer dan redelijk dat de te ontwikkelen tools ook aan de andere geesteswetenschappelijke faculteiten ter beschikking worden gesteld.

Ad 5: Scholing zittende staf

Deze toekenning is bedoeld voor (gedeeltelijke) vrijstelling van stafleden van onderwijs in het kader van hun Education permanente qua onderwijsvaardigheden en -technieken.

Ad 6: Curriculumevaluatie

De toekenning is bestemd om een maximale studeerbaarheid en een logische studieopbouw te bereiken en te handhaven.

Het plan betekent naar het oordeel van het Regieorgaan, mede door de maatregelen die door de faculteiten zelf zijn geïnitieerd, een positieve bijdrage aan de verduurzaming van de geesteswetenschappen. Voor het succes ervan zal met name bepalend zijn de beoogde groei van de onderwijsvraag.

4.7 ERASMUS UNIVERSITEIT ROTTERDAM (EUR)

De positie van de twee geesteswetenschappelijke faculteiten aan de EUR binnen het geheel van de geesteswetenschappen in Nederland blijkt uit de volgende kerncijfers.

Aantallen opleidingen en studenten (per 1-10-2008)

Studenten:	<u>BA</u>	<u>AM</u>	<u>Basisopl.</u>	<u>RM+Ov.MA</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	855	145	1.000	128	1.128	3,2%

Aantal masterstudenten in % van BA-studenten: 31,9; idem landelijk: 30,8

Aantal opleidingen:	<u>BA</u>	<u>AM</u>	<u>RM</u>	<u>OM1</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	4	4	1	1	10	2,4%

Wetenschappelijk personeel (ultimo 2008)

FTE's:	<u>HGL</u>	<u>UHD</u>	<u>UD</u>	<u>Docent</u>	<u>Sub-tot.</u>	<u>Postdoc</u>	<u>Prom.</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	12,6	7,8	20,8	9,8	51,0	8,8	26,1	85,9	3,2%

(NB. Door de gehanteerde peildatum is er in de bovenvermelde cijfers geen rekening gehouden met het nieuwe, geheel Engelstalige “International Bachelor's programme in Communication and Media,” en twee nieuwe researchmasters die vanaf september 2009 worden aangeboden).

Het geesteswetenschappelijk domein binnen de EUR wordt gevormd door de faculteiten Historische en Kunstwetenschappen (FKHW) en Wijsbegeerte (FWB). Er wordt geen fusie overwogen, wel zal de onderlinge samenwerking worden bevorderd. Op academisch terrein kan dit bijv. via zowel de in 2010 op te richten Erasmus Graduate School for the Social Sciences and Humanities waarin de FWB, de FHKW, Sociale wetenschappen en het IISS hun onderzoekersopleidingen zullen inbrengen, als het op te richten Erasmus University College. Bovendien zullen de Alfa- en gammagelden worden aangewend voor versterking van het onderzoek op het snijvlak van beide faculteiten.

De steun, die beide faculteiten van het CvB genieten, hangt samen met de bijzondere rol die zij zowel binnen de

EUR als in het maatschappelijk leven in de regio vervullen.

In vergelijking met de grotere geesteswetenschappelijke faculteiten is het geesteswetenschappelijk profiel van de EUR “smal”. Op het terrein van het onderwijs wil de EUR meer studenten van elders c.q. van buiten Nederland trekken. De regionale functie wordt evenwel als onlosmakelijk deel van de missie gezien. Centraal in het plan van de EUR voor de verduurzaming van de geesteswetenschappen staan de volgende doelen:

1. het aantrekken, ontwikkelen en behouden van talent;
2. het optimaliseren van de 2e geldstroom
3. het borgen en zo mogelijk verhogen van de in-, door-, en uitstroom.

De aanvraag betreft maatregelen die aansluiten bij deze doelen. Ook op de andere problemen, die in het rapport *Duurzame Geesteswetenschappen* zijn beschreven, wordt naar het oordeel van het Regieorgaan in het plan van de EUR in voldoende mate ingespeeld.

De toekenning Duurzame Geesteswetenschappen aan de EUR is in de onderstaande tabel opgenomen (bedragen in duizenden Euro's):

Nr.	Bestedingsdoelen Erasmus Universiteit Rotterdam	Jaarlijkse toekenning m.i.v. 2011	Doorwerking 2009 naar 2010	Additioneel 2010	Totaal 2010
	<i>Vergrijzing staf/ onvoldoende doorstroming jong talent</i>				
1	Promovendi	130			
2	Postdocs	70			
	<i>Totaal vergrijzing staf/ onvoldoende doorstrom. jong talent</i>	200	103		
	<i>Sterk gestegen om-last en druk op o.z.-tijd</i>		76		
3	Vrijstellen talentvolle onderzoekers	33			
	<i>Zwak afstudeerrendement, vooral in de BA-fase</i>				
4	Onderwijskundig leiderschap	37			
	Totaal EUR	270	179	-	179

Hierbij kunnen de volgende kanttekeningen worden geplaatst.

Ad 1: Promovendi

De keuze tussen aanstelling van promovendi en docent-promovendi is vrij. Bij aanstelling van docent-promovendi komt het onderwijsdeel t.l.v. de reguliere facultaire middelen. Het ligt in de rede dat de promotieplaatsen worden ondergebracht bij de nieuwe Graduate School.

Ad 2: Postdocs

Aanwending kan plaatsvinden t.b.v. tijdelijke aanstelling van een UD (bij wijze van overbrugging) of voor een postdoc.

Ad 3: Vrijstellen talentvolle onderzoekers

De toekenning is bedoeld om recentelijk aangestelde, gepromoveerde medewerkers – zonder dat dit ten koste van het onderwijs of onderzoek gaat – tijdelijk (gedeeltelijk) te kunnen vrijstellen van onderwijs voor het aanvragen van persoonsgebonden subsidies (Veni, Vidi, Vici en/of ERC Grant) en/of andere externe subsidies, waardoor op termijn het aandeel in de 2e en 3e geldstroom kan worden vergroot.

Ad 4: Onderwijskundig leiderschap

Deze toekenning is bedoeld om leden van de staf in staat te stellen de leergang Onderwijskundig Leiderschap te volgen.

Het plan betekent naar het oordeel van het Regieorgaan, mede als gevolg van door de EUR zelf geïnitieerde maatregelen, een reële bijdrage aan de verduurzaming van de geesteswetenschappen in Nederland.

4.8 UNIVERSITEIT VAN TILBURG (UVT)

De positie van de UvT binnen het geesteswetenschappelijk domein in Nederland kan aan de hand van de volgende kerncijfers worden verduidelijkt.

Aantallen opleidingen en studenten (per 1-10-2008)

<i>Studenten:</i>	<u>BA</u>	<u>AM</u>	<u>Basisopl.</u>	<u>RM+Ov.MA</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	532	516	1.048	15	1.063	3,1%

Aantallen masterstudenten in % van BA-studenten: 99,8; idem landelijk: 30,8

<i>Aantal opleidingen:</i>	<u>BA</u>	<u>AM</u>	<u>RM</u>	<u>OM2</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	6	9	3	2	20	4,7%

Wetenschappelijk personeel (ultimo 2008)

<i>FTE's:</i>	<u>HGL</u>	<u>UHD</u>	<u>UD</u>	<u>Docent</u>	<u>Sub-tot.</u>	<u>Postdoc</u>	<u>Prom.</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	22,9	15,4	30,5	2,8	71,6	7,5	37,5	116,6	4,3%

Het plan van de UvT heeft uitsluitend betrekking op de Faculteit Geesteswetenschappen van die instelling. (Gezien de bijzondere status van de Faculteit Katholieke Theologie wordt deze niet beschouwd als een onderdeel van het geesteswetenschappelijk domein waarmee het Regieorgaan zich zou moeten bezighouden; zie rapport *Duurzame Geesteswetenschappen*, p. 43, noot 30). Met de in januari 2007 doorgevoerde fusie van de voormalige faculteiten Communicatie en Cultuur (de oude Letterenfakulteit), Wijsbegeerte en Religiewetenschappen in de Faculteit Geesteswetenschappen, en een aantal daarna doorgevoerde maatregelen (nadere uitwerking profiel; vergroting efficiëntie en soliditeit bedrijfsvoering) is de basis gelegd voor een duurzame beoefening van het geesteswetenschappelijk onderzoek en onderwijs aan de UvT. De Faculteit Geesteswetenschappen heeft hierbij een dubbele taakstelling: enerzijds het realiseren van een eigen portfolio aan hoogwaardige BA- en MA-programma's (alsmede daaraan gerelateerde onderzoeksprogramma's) voor hoofdvakstudenten, anderzijds het vanuit een interfacultaire positie verzorgen voor alle studenten van de UvT van modules en minors op het terrein van de wijsbegeerte en Europese culturen en identiteiten vanuit een normatief, historisch en comparatief perspectief. Voor *alle* studenten van de UvT zijn twee geesteswetenschappelijke modules verplicht (filosofie en Europese cultuur). Het Regieorgaan vindt dit een zeer interessant initiatief, in de eerste plaats vanwege de intrinsieke waarde voor de studenten en in tweede plaats omdat hiermee de conjunctuurgevoeligheid van de onderwijsvraag voor de Faculteit Geesteswetenschappen beperkt wordt.

De Faculteit kiest ook voor de toekomst voor een interdisciplinair profiel waarin de wederkerige relatie van “arts en sciences” dominant is. Deze relatie wordt bepaald in drie dimensies:

- e-onderzoek, d.w.z. inzet van digitale onderzoekstechnieken.
- empirische voeding van conceptuele en normatieve uitspraken.
- valorisatie, terugkoppeling van onderzoeksresultaten naar doelen, waarden en normen in de samenleving.

Hoofddoel van het facultaire plan is een inhoudelijke versterking resp. vernieuwing te realiseren van enerzijds de drie profielbepalende clusters cultuur, communicatie en filosofie, en van anderzijds de verbinding tussen deze pijlers. De toekenning sluit hierbij aan door (gedeeltelijke) honorering van de als prioriteit 1 gevraagde middelen voor promovendi, postdocs en de participatie van research-masterstudenten in het onderzoek. De vernieuwing ligt o.a. op het terrein van de lerarenopleiding.

Mede door de eigen maatregelen van de UvT speelt het plan naar het oordeel van het Regieorgaan goed in op de problemen die in het Nationaal Plan Toekomst Geesteswetenschappen zijn gesignaleerd.

De toekenning Duurzame Geesteswetenschappen aan de UvT is in de tabel hierna vermeld (bedragen in duizenden Euro's).

Nr.	Bestedingsdoelen Universiteit van Tilburg	Jaarlijkse toekenning m.i.v. 2011	Doorwerking 2009 naar 2010	Additioneel 2010	Totaal 2010
	<i>Vergrijzing staf/ onvoldoende doorstroming jong talent</i>				
1	Promovendi	200			
2	Postdoc's	129			
	<i>Totaal vergrijzing staf/ onvoldoende doorstroming jong talent</i>	329	114		
	<i>Sterk gestegen onderwijslast en druk op onderzoekstijd</i>		149		
	<i>Versnipperd onderwijsaanbod, vooral in de MA-fase</i>				
3	Participatie onderzoeksmasterstudenten in onderzoek	14			
	<i>Zwak afstudeerrendement, vooral in de BA-fase</i>		16		
	<i>Onderbenutting maatschappelijke uitstraling</i>				
4	Coördinatie en ondersteuning lerarenopleiding	37			
	Totaal UvT	380	279	-	279

Bij de toekenningen kunnen de volgende kanttekeningen worden geplaatst.

Ad 1: Promovendi

De keuze tussen aanstelling van promovendi en docent-promovendi is vrij. Bij aanstelling van docent-promovendi komt het onderwijsdeel t.l.v. de reguliere facultaire middelen. Het ligt in de rede dat de promotieplaatsen worden

ondergebracht bij de Graduate School for Humanities.

Ad 2: Postdocs

Om de best gekwalificeerde gepromoveerden voor deze posities te krijgen zal een internationale wervingsprocedure plaatsvinden. Een belangrijk criterium voor aanstelling is de potentie van verdere acquisitie (bijvoorbeeld persoonsgebonden subsidies, projecten, en NWO-programma's).

Ad 3: Participatie onderzoeksmasterstudenten in onderzoek

Deze toekenning is bedoeld om acht researchmasterstudenten te laten participeren in lopende onderzoeksprogramma's en een internationale activiteit te laten ontplooien. Het gaat hierbij om de materiële lasten die aan de participatie en ontplooiing zijn verbonden.

Ad 4: Coördinatie en ondersteuning Lerarenopleiding

Voor de lerarenopleidingen Nederlands en Filosofie, waarvan accreditatie binnenkort wordt verwacht, worden modules in de BA- en MA-fase opgenomen. Voor Levensbeschouwing heeft de UvT al een lerarenopleiding in huis. In deze opleidingen wordt een profiel nagestreefd van de docent als cultuurdrager en worden docenten opgeleid die over de grenzen van hun vakgebied heen kijken. Met de toekenning kunnen een programmacoördinator, stagecoördinator, studieadviseur, en het secretariaat worden bekostigd (alle functies zijn deeltijds).

Het Regieorgaan wil de realisering van de lerarenopleidingen bij wijze van pilot ondersteunen. Daaraan wordt wel de voorwaarde verbonden dat goede informatieuitwisseling over de opbouw en resultaten van deze opleidingen en, waar nodig, afstemming met de zusterfaculteiten plaatsvindt. Indien tot een vervolg voor Duurzame Geesteswetenschappen wordt besloten, dienen de resultaten ook te worden ingebracht in de verdere landelijke samenwerking op dit terrein.

Het plan van de UvT betekent naar het oordeel van het Regieorgaan, mede gezien de eigen maatregelen van de instelling, een reële bijdrage aan de verduurzaming van de geesteswetenschappen in Nederland.

4.9 UNIVERSTEIT MAASTRICHT (UM)

De positie van de UM binnen het geesteswetenschappelijk domein in Nederland wordt verduidelijkt met de onderstaande kerncijfers.

Aantallen opleidingen en studenten (per 1-10-2008)

Studenten:	<u>BA</u>	<u>AM</u>	<u>Basisopl.</u>	<u>RM+OV.MA</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	1.383	113	1.496	143	1.639	4,7%

Aantallen masterstudenten in % van BA-studenten: 18,5; idem landelijk: 30,8

Aantallen opleidingen:	<u>BA</u>	<u>AM</u>	<u>RM</u>	<u>OM1</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	2	2	1	5	10	2,4%

Wetenschappelijk personeel (ultimo 2008)

FTE's:	<u>HGL</u>	<u>UHD</u>	<u>UD</u>	<u>Docent</u>	<u>Sub-tot.</u>	<u>Postdoc</u>	<u>Prom.</u>	<u>Totaal</u>	<u>Landelijk aandeel</u>
	7,0	12,0	36,6	15,7	71,3	5,4	21,2	97,9	3,7%

Het geesteswetenschappelijk domein binnen de UM wordt vertegenwoordigd door de in 1994 opgerichte faculteit Cultuur- en Maatschappijwetenschappen. Centraal in het profiel van de faculteit staat beoefening van de geesteswetenschappen in een interdisciplinaire setting. Opleidingen zijn niet disciplinair, maar thematisch ingericht. Zo is bijv. de BA European Studies gericht op politieke, historische en culturele aspecten van de Europese integratie. Gedurende hun studie komen studenten in aanraking met zowel geesteswetenschappelijke als sociaalwetenschappelijke disciplines.

De faculteit hanteert het model van kleinschalig, interactief onderwijs, dat bekend staat als “probleem gestuurd onderwijs” (PGO). Van recente datum is het internationale karakter van de faculteit: alle opleidingen worden in het Engels aangeboden, al zijn er nog drie Nederlandstalige “tracks”. Slechts 35% van de studenten heeft de Nederlandse nationaliteit. Voor vacatures en promotieplaatsen wordt internationaal geworven, waardoor ook de staf steeds internationaler van samenstelling wordt. De faculteit wil voor de toekomst geen wezenlijke verandering van het profiel. Blijkens het plan zijn voor de komende jaren wel de volgende doelen gesteld:

- *Revitalisering onderwijs.*
- *Versterking onderzoek:* groei van het aantal promovendi en vergroting van de facultaire werfkracht in de 2e geldstroom (naar 8% van de facultaire middelen in 2013).
- *Stimulering jong WP.* Jonge wetenschappers moeten de ruimte krijgen hun talent als docent, maar ook als onderzoeker te ontplooiën. Nodig hiervoor is een goed evenwicht van taken en ook de aanwezigheid van ervaren senior onderzoekers.
- *Meer internationale en (eu)regionale samenwerking.* Het gaat hierbij o.a. om uitwisselingsprogramma's, intensieve samenwerking op graduate niveau en participatie in Europese onderwijs- en onderzoeksprojecten.

De aanvraag betreft maatregelen die aansluiten bij deze doelen. Ook op de andere problemen, die in het Nationaal Plan Toekomst Geesteswetenschappen zijn beschreven, wordt naar het oordeel van het Regieorgaan in het plan van de UM in voldoende mate ingespeeld.

De toekenning Duurzame Geesteswetenschappen aan de UM is vermeld in onderstaande tabel (bedragen x € 1.000)

Nr.	Bestedingsdoelen Universiteit Maastricht	Jaarlijkse toekenning m.i.v. 2011	Doorwerking 2009 naar 2010	Additioneel 2010	Totaal 2010
	<i>Vergrijzing staf/ onvoldoende doorstroming jong talent</i>				
1	Promovendi	147			
2	Tijdelijke onderzoekstijd gepromoveerde docenten	91			
3	Bevordering naar UD of UHD	10			
	<i>Totaal vergrijzing staf/ onvoldoende doorstroming jong talent</i>	248			
	<i>Zwak afstudeerrendement, vooral in de BA-fase</i>				
4	Revitalisering onderwijs	112	31		
	Totaal UM	360	31	80	111

Bij de toekenningen kunnen de volgende kanttekeningen worden geplaatst.

Ad 1: Promovendi

De keuze tussen aanstelling van promovendi en docent-promovendi is vrij. Bij aanstelling van docent-promovendi komt het onderwijsdeel t.l.v. de reguliere facultaire middelen. Het ligt in de rede dat de promotieplaatsen worden ondergebracht bij de facultaire Graduate School.

Ad 2: Tijdelijke onderzoekstijd gepromoveerde docenten.

Jonge gepromoveerden kan veelal slechts een onderwijsbaan worden aangeboden. In het beste geval is dit een positie met 80% onderwijs en 20% onderzoek. Deze toekenning stelt de faculteit in staat voor onderzoek getalenteerden tijdelijk extra onderzoeksuren te geven en ook hun begeleiders enige compensatie te bieden voor hun begeleiding.

Ad 3: Bevordering naar UD of UHD

Deze toekenning is bedoeld om een talentvolle docent te laten doorstromen naar een *tenure* positie als UD of een zeer goede UD te bevorderen naar UHD.

Ad 4: Revitalisering onderwijs

De faculteit heeft met het oog op de revitalisering van het onderwijs een groot aantal maatregelen aangegeven die zij daarvoor zou willen inzetten, zoals uitbreiding van het aantal contacturen, bevordering docentvaardigheden, meer ruimte voor begeleiding en goed schrijfonderwijs, verbetering kwaliteitszorg, en regelmatige inhoudelijke en didactische vernieuwing van de curricula. De faculteit kan zelf een keuze maken uit de genoemde bestedingsdoelen die zij met deze toekenning wil financieren.

Vermeldenswaard is nog dat de Alfa- en gammagelden – in lijn met het strategische programma van de UM – in de toekomst worden bestemd voor profilering van het onderzoek en wel in de vorm van een “Wissenschaftskolleg”, waarin onderzoekers gedurende een periode van 2 jaar multidisciplinair gaan werken aan de oplossing van een bepaald probleem.

Het plan van de UM betekent naar het oordeel van het Regieorgaan een reële bijdrage aan de verduurzaming van de geesteswetenschappen in Nederland.

4.10 OPEN UNIVERSITEIT (OU)

De faculteit Cultuurwetenschappen van de Open Universiteit neemt binnen het geesteswetenschappelijk domein een bijzondere plaats in. Dit hangt in de eerste plaats samen met de omstandigheid dat de OU een instelling is voor *afstandsonderwijs*. Ten tweede speelt een rol dat het onderzoek een minder prominente rol speelt dan bij de andere instellingen. De vervaardiging van cursussen wordt vaak geheel of gedeeltelijk uitbesteed waarbij van de externe expertise wordt “geprofiteerd.”

Om de relatieve positie van de faculteit Cultuurwetenschappen binnen het domein van de geesteswetenschappen in Nederland te verduidelijken volgen hierna enige kerncijfers.

Cultuurwetenschappen heeft twee opleidingen, t.w. de BA Algemene Cultuurwetenschappen en de daarop aansluitende master met dezelfde naam. Per 1-10-2008 telden die opleidingen 1.895 en 269 studenten, dus in totaal 2.164. Dit komt overeen met een landelijk aandeel van 6,2% (excl. de cursisten die uitsluitend losse cursussen volgen). Het landelijk aandeel van de twee opleidingen in het totaal van de geesteswetenschappelijke opleidingen in Nederland is 0,5%. Het aantal masterstudenten in % van het aantal BA-studenten is 14,2%; landelijk is dit 30,8%.

Ultimo 2008 was de WP-bezetting van de faculteit 19,1 fte (1,5 HGL, 2,8 UHD, 8,7 UD, 4,1 Docent en 2,0 Promovendi), hetgeen een landelijk aandeel qua geesteswetenschappelijk personeel van 0,7 % betekent.

Het onderwijsprogramma dat de faculteit aanbiedt heeft een vrij klassiek karakter en bestaat uit de volgende hoofdpijlers: geschiedenis, kunstgeschiedenis, letterkunde en filosofie. Daarnaast worden diverse cursussen aangeboden. Een opvallend verschil met andere geesteswetenschappelijke faculteiten is het volledig ontbreken van talen, met uitzondering van het Nederlands.

De Open Universiteit heeft de wettelijke taak via het onderwijskundig onderzoek bij te dragen aan de innovatie van het Nederlands hoger onderwijs. Onderwijskundig en onderwijstechnologisch onderzoek neemt bij de OU dan ook een speciale plaats in binnen het vakinhoudelijke onderzoek.

Binnen het plan van de OU zijn de belangrijkste pijlers:

- Vernieuwing van het masterprogramma (en de eindfase van de bachelor). Doel is behoud van zowel de kwaliteit als de belangstelling voor de master. Het blijft een aansluitmaster, maar met een inhoud die beter aansluit bij de huidige eisen. Met name worden middelen gevraagd voor de uitbreiding en vernieuwing van de onderzoekspractica. De vormgeving van de practica wordt aangepast in die zin dat zij volledig digitaal zullen zijn (met als cruciaal element: een hoge mate van zelfwerkzaamheid van de student op basis van door deze zelf verzameld materiaal). Daarnaast is ook een beperkte aanpassing van het cursusmateriaal aan de orde. Het vernieuwde masterprogramma zal met name belangrijk zijn voor de opleiding en bijscholing van eerstegraads leraren en voor studenten die na het behalen van hun BA aan een reguliere instelling besluiten te gaan werken, maar die toch een masterdiploma willen behalen.
- De maatschappelijke verankering van de faculteit in het bijzonder in de sfeer van de opleiding, omscholing en bijscholing van de leraren. Het Regieorgaan heeft met genoegen vastgesteld dat er inmiddels al sprake is van samenwerking tussen de OU en een aantal instellingen m.b.t. een educatieve minor. Verdergaande stappen vanuit het Regieorgaan passen niet in deze fase van het proces Duurzame Geesteswetenschappen (zie ook hoofdstuk 6).
- Eveneens in het kader van de maatschappelijke verankering: de oprichting van een Erfgoed Academie die tot taak krijgt het aanbieden van scholings- en professionaliseringstrajecten van personen die werkzaam zijn in de erfgoed-branche.

De toekenning Duurzame Geesteswetenschappen aan de OU is op dezelfde wijze als voor andere faculteiten in de volgende tabel opgenomen (bedragen x € 1.000).

Nr.	Bestedingsdoelen Open Universiteit	Jaarlijkse toekenning m.i.v. 2011	Doorwerking 2009 naar 2010	Additioneel 2010	Totaal 2010
	<i>Sterk gestegen om-last en druk op o.z.-tijd</i>		80		
	<i>Zwak afstudeerrendement, vooral in de BA-fase</i>		14		
	<i>Versnipperd om-aanbod, vooral in de MA-fase</i>				
1	Vernieuwing curriculum	250			
	<i>Onderbenutting maatschappelijke uitstraling</i>				
2	Erfgoed Academie	100	36		
	Totaal OU	350	130	10	140

Bij de toekenningen kunnen de volgende kanttekeningen worden geplaatst.

Ad 1: Vernieuwing curriculum

Deze toekenning is bestemd voor de hiervoor beschreven vernieuwing van de aansluitmaster, incl. de uitbreiding van de onderwijspractica.

Ad 2: Erfgoed Academie

Bij deze toekenning wordt uitgegaan van een zeer geleidelijke opbouw van de Erfgoed Academie en van het vragen van een zodanig cursusgeld dat de aan te bieden cursussen na een aanloopperiode ten minste kostendekkend zijn.

Het plan van de OU betekent naar het oordeel van het Regieorgaan een reële bijdrage aan de verduurzaming van de geesteswetenschappen in Nederland (het onderwijsaanbod van de OU is overigens ook op Vlaanderen gericht).

4.11 TOTAALOVERZICHT TOEKENNINGEN AAN FACULTEITEN

De jaarlijkse toekenningen aan de faculteiten *met ingang van 2011* zijn in de onderstaande tabel samengevat met rubricering naar de problemen zoals genoemd in het rapport Duurzame Geesteswetenschappen (bedrag x € 1.000)

Probleem/maatregel	UvA	UU	RUG	UL	RU	VUA	EUR	UvT	UM	OU	Totaal
<i>1. Vergrijzing staf/ onvoldoende . doorstroming jong talent</i>											
Promovendi	500	436	380	242	pm	200	130	200	147		2.235
Profileringleerstoelen	150										150
Voorzieningen externe promovendi			35								35
Postdoc's			180			179	70	129			558
Junior UD's				209							209
Dakpan UD's/doorstroming naar UHD/HGL			120								120
Tijd. Oz-tijd gepromov. Docenten									91		91
Bevordering naar UD of UHD									10		10
<i>Totaal 1</i>											3.408
<i>2. Sterk gestegen ow-last en druk oz-tijd</i>											
Nieuwe Generatie Offensief	1.000										1.000
Versterking struct. ow- /oz-capaciteit					1.206						1.206
Teaching load WP		1.104									1.104
Teaching assistants		262									262
Zekerstelling reguliere oz-tijd WP		419									419
Ophoging oz-tijd UD's			260								260
Omzetting docentplaatsen in UD's			390								390
Herinvoering sabbaticals			70			43					113
Vrijstellen talentvolle onderzoekers							33				33

Probleem/maatregel	UvA	UU	RUG	UL	RU	VUA	EUR	UvT	UM	OU	Totaal
Bundeling zwaartepunten onderzoek			280								280
Buitenlands verblijf t.b.v. taalverwerving				590							590
Vernieuwing tools						108					108
<i>Totaal 2</i>											5.765
<i>3. Zwak afstudeerrendement, i.b.b. in de BA</i>											
Intake- en begel. gesprekken door staf	300										300
Intensivering begeleiding jr. 1 en 2 BA			200								200
Intensivering begeleiding jr. 2 en 3 BA					97						97
Scholing (nieuwe) docenten			35								35
Scholing zittende staf			40			62					102
Curriculumevaluatie						98					98
Onderwijskundig leiderschap							37				37
Revitalisering onderwijs									112		112
<i>Totaal 3</i>											981
<i>4. Versnipperd ow-aanbod i.b.b. in de MA</i>											
Versterking/vernieuwing curriculum	70									250	320
Buitenlands verblijf Area Studies (MA90)				100							100
Participatie Oz-ma studenten in onderzoek								14			14
<i>Totaal 4</i>											434
<i>5. Nadelige kleinschaligheid</i>											
Brede portalen en flexibele BA-programma's				324							324
Talen en Culturen BRIC-landen				255							255
Profilering oz- en samenwerkingsthema's					100						100
Major-minorsysteem, incl. <i>core curriculum</i>					117						117
<i>Totaal 5</i>											796
<i>6. Onderbenutting maatschappelijke uitstraling</i>											
Educatieve minor	50										50
Actieplan leraren		429									429
Coördinatie en ondersteun. lerarenopleiding								37			37
Erfgoed Academie										100	100
<i>Totaal 6</i>											616
Totaal Generaal	2.070	2.650	1.990	1.720	1.520	690	270	380	360	350	12.000³

³ Hierbij komt 3 M€ voor landelijke initiatieven op het gebied van MA-, ReMa- opleidingen, het programma Promoveren in de geesteswetenschappen (NWO en Regieorgaan) en de bekostiging van het Regieorgaan zelf (zie tabel 1, hoofdstuk 4).

De verdeling naar aan te vatten problemen ziet er als volgt uit:

	x € 1.000	Idem in %
1. Vergrijzing staf/onvoldoende doorstroming jong talent	3.408	28
2. Sterk gestegen onderwijslast en druk op onderzoekstijd	5.765	48
3. Zwak afstudeerrendement, vooral in de BA-fase	981	8
4. Versnipperd onderwijsaanbod, vooral in de MA	434	4
5. Nadelige kleinschaligheid	796	7
6. Onderbenutting maatschappelijke uitstraling	<u>616</u>	<u>5</u>
Totaal	12.000	100

De uit de toekenningen voor 2011 e.v. afgeleide *toewijzingen Duurzame Geesteswetenschappen 2010* zijn in de onderstaande tabel samengevat (bedragen in duizenden Euro's).

Instelling	Doorwerking 2009 naar 2010	Additioneel 2010	Totaal 2010
UvA	-	990	990
UU	124	1.240	1.364
RUG	271	820	1.091
UL	-	770	770
RU	195	600	795
VUA	217	40	257
EUR	179	-	179
UvT	279	-	279
UM	31	80	111
OU	130	10	140
Totaal	1.426	4.550	5.976

---

5. VAN EERSTE TOEWIJZING NAAR DUURZAME VERSTERKING

Het rapport van de Commissie-Cohen bepleitte dat de toewijzingen in het kader van Duurzame Geesteswetenschappen, bij gebleken succes, op termijn als structurele financiering aan de middelen van de betrokken instellingen (en hun faculteiten) zouden worden toegevoegd. De Minister heeft deze visie tot de zijne gemaakt, zodat het bij de huidige toewijzing uitdrukkelijk om veel meer gaat dan een eenmalige extra impuls voor de Nederlandse geesteswetenschappen. (Mede daarom is het predicaat “duurzaam” op zijn plaats, en bij de beoordeling van de voorstellen is door het Regieorgaan speciaal gelet op hun bijdrage aan de versterking der geesteswetenschappen op lange termijn).

Het vervolg van het proces vereist in dit hoofdstuk derhalve aandacht voor drie schakels in de keten:

- 1) de manier waarop de huidige toewijzing vorm zal krijgen;
- 2) de wijze van beoordeling van het succes ervan;
- 3) de opname in de structurele allocatie.

5.1 VORMGEVING HUIDIGE TOEWIJZING

Het Regieorgaan gaat ervan uit dat de huidige toewijzing vanuit Duurzame geesteswetenschappen vorm krijgt in een brief vanuit het ministerie aan de instellingen. Per instelling zou daarin kunnen worden aangegeven welk bedrag vanaf 2011 (en met de afgeleide in 2010) is toegewezen, en ten behoeve van welke bestedingen uit het ingediende plan. In de brief kan worden aangekondigd dat het Regieorgaan zal komen met een specificatie van de aan de toewijzing verbonden prestatie-afspraken. (Deze prestatie-afspraken vormen de vertaling van de door de instellingen/faculteiten in hun plannen aan de gevraagde financiering verbonden doelstellingen. Naast generieke criteria zullen de prestatie-afspraken derhalve ook instellingsspecifieke componenten kennen).

Genoemde prestatie-afspraken kunnen vervolgens grondslag zijn voor het vervolg van het proces: de beoordeling van de effectiviteit der toegewezen middelen en hun opname in de structurele financiering.

5.2 BEOORDELING SUCCES

Voor monitoring en beoordeling van het succes der toewijzingen heeft het Regieorgaan voorts het volgende proces uitgelijnd.

- a. In de jaren 2011 tot en met 2015 dient het Regieorgaan jaarlijks voor 1 juli een tussenrapportage op te stellen waarmee aan de Minister van OCW verslag wordt gedaan van de monitoring van de realisatie van dit implementatieplan. Ten behoeve hiervan verstrekken de faculteiten in de jaren 2011 tot en met 2015 uiterlijk per 15 april een overzicht van de uitgaven en de in het voorafgaand jaar bereikte resultaten in het kader van Duurzame Geesteswetenschappen.
- b. In 2012 zal vanuit het Regieorgaan een eerste formele ronde langs de faculteiten worden gemaakt. Deze ronde dient van instellingszijde te worden voorbereid met een notitie omtrent eerste werking van en ervaring met het proces Duurzame geesteswetenschappen. Op basis hiervan zal het Regieorgaan het gesprek aangaan met instelling en faculteit(en). Waar nodig zou dit tot actualisering van prestatie-afspraken kunnen leiden.

- c. In 2013 vindt een *midterm review* van het proces Duurzame Geesteswetenschappen plaats, wederom voor te bereiden via rapportage vanuit de instelling, en – na een overlegronde - resulterend in een schriftelijke beoordeling door het Regieorgaan. Aan deze beoordeling kunnen specifieke wensen voor de toekomst worden verbonden.
- d. In 2015 dient de definitieve beoordeling van het proces plaats te vinden. Op basis van de prestatieafspraken uit 2010 en de bevindingen uit 2012 en 2013 kunnen de bereikte resultaten worden geëvalueerd. Op grond hiervan kan het Regieorgaan aan de Minister rapporteren welke toewijzingen in het kader van Duurzame geesteswetenschappen verdienen in de structurele allocatie van de betreffende instelling te worden opgenomen.

Naast het instellingsgewijze contact spreekt het vanzelf dat het evaluerende gremium zich in de betreffende jaren – ook al voor 2012 – nauw blijft verstaan met het DLG als het gezamenlijke platform van decanen geesteswetenschappen. Het geregelde overleg met DLG is in de afgelopen periode van Duurzame geesteswetenschappen als zeer positief en vruchtbaar ervaren. Ook andere partners (NWO, KNAW, onderzoekscholen) kunnen blijven rekenen op geregelde contacten met het Regieorgaan.

5.3 OPNAME IN ALLOCATIE

Als bovenstaande procesgang is doorlopen, kunnen de middelen van Duurzame geesteswetenschappen indalen in de structurele financiering van de instellingen. Uit de ervaring met de zogenoemde Staalgeldten sprekend, is het Regieorgaan geneigd de Minister te adviseren deze middelen wel op enigerlei wijze in de lumpsum financiering van de instellingen te blijven markeren, en van de instellingen te vragen dat zij hetzelfde doen in hun interne allocatie naar de faculteit(en) geesteswetenschappen. De transparantie is ermee gediend, en het kan in de toekomst onduidelijkheden helpen voorkomen. De faculteiten zou bij opnemings in de lump sum financiering moeten worden gevraagd zich te committeren aan een gedragscode, volgens welke majeure voorgenomen afwijkingen van de lijn zoals die in dit implementatieplan Duurzame Geesteswetenschappen is uitgezet (bijv. opheffing van opleidingen, unica e.d) tijdig aan het DLG, de VSNU en het Regieorgaan (zo lang dit bestaat) moeten worden gemeld.

5.4 REGIEORGAAN NIEUWE STIJL

Het bovenstaande impliceert dat in de eerstkomende jaren nog een belangrijke taak is weggelegd voor het Regieorgaan. Uiteraard dienen samenstelling en werkwijze van het Regieorgaan te worden aangepast aan deze nieuwe fase in het proces Duurzame geesteswetenschappen. Hierover treedt het Regieorgaan graag in overleg met OCW.

Voor een vervolg der werkzaamheden van het Regieorgaan zijn naast het bovenstaande ook nog andere belangrijke gronden (en kansen!) aanwezig. Daarover handelt hoofdstuk 6 van dit implementatieplan.

---

6. DUURZAME GEESTESWETENSCHAPPEN 2.0

Het proces Duurzame geesteswetenschappen heeft weinig minder dan een quantumsprong teweeg gebracht bij dit grote, belangrijke domein binnen de universitas neerlandica. Niet eerder konden de tien universiteiten die deze vakken aanbieden op zo fundamentele wijze toekomstplannen maken – en uitvoeren – voor de modernisering van deze faculteiten, waar zo'n 35.000 studenten studeren en ca. 3.500 stafleden onderwijs, onderzoek en maatschappelijke dienstverlening verzorgen. Het proces is uiteraard niet zonder haken en ogen geweest, en er moesten soms lastige keuzes worden gemaakt in een domein dat hieraan niet gewend is. Maar bij het verschijnen van dit rapport is de constatering gewettigd dat over het geheel grote voldoening heerst: bij faculteiten, Colleges van Bestuur en het Regieorgaan, die het proces met respect voor ieders eigen rol in grote gezamenlijkheid hebben gedragen.

Een doorbraak dus – en voor de toekomst is het vooral zaak dit momentum stevig vast te houden. Dat zal worden bevorderd door de evidente vervolgen die nog uitstaan, en waarvan wij recapitulerend noemen:

- het proces rondom de Masters in de schooltalen (Regieorgaan en DLG);
- de vijf landelijke rondes van 15 extra promotieplaatsen in de Geesteswetenschappen (faculteiten, NWO en Regieorgaan);
- de reflectie over kwaliteitsobjectivering in de Geesteswetenschappen (KNAW);
- het proces van monitoring en evaluatie van de toewijzing middelen Duurzame geesteswetenschappen (Regieorgaan).

Het Regieorgaan, en ook de voornaamste partners, zien evenwel nog grotere mogelijkheden voor “verduurzaming” van dit proces. In wezen waren die al in het vizier bij het rapport van de Commissie-Cohen, dat niet voor niets een investering in de Geesteswetenschappen bepleitte van een ordegrootte van 70 M€ per jaar. Dat hiervan, bij eerste toewijzing, 15 M€ beschikbaar is gekomen, stemt tot tevredenheid en heeft, zoals mag zijn gebleken, een groot effect op de betrokken vakgebieden gehad. Maar onvermijdelijk moesten, gegeven de beperkingen, bepaalde terreinen vooralsnog onbehandeld blijven. Op grond van de ervaringen in eerste ronde ziet het Regieorgaan des te scherper hoeveel winst daar nog te boeken valt.

Het gaat daarbij in de eerste plaats om de vele facultaire wensen en ambities die in deze ronde *niet* konden worden gehonoreerd, gegeven de budgetbeperkingen. De plannen van de faculteiten bieden volop aanknopingspunten voor aanvullende toewijzingen. Minstens zo belangrijk zijn echter enkele terreinen die het huidige proces niet kon bestrijken, en die de Nederlandse geesteswetenschappen in hun volle breedte zouden adresseren (en dus niet alleen op universitair niveau). Korthedshalve beperken wij ons in dit bestek tot het aanduiden van drie van deze en ons inziens zeer belangrijke domeinen.

Academische lerarenopleiding

Na vele jaren van betrekkelijke onverschilligheid, heeft het Wetenschappelijke Onderwijs de connectie met het Voorbereidend Onderwijs (en soms zelfs Primair Onderwijs) weer hervonden. Her en der zijn goede initiatieven opgebloeid, zoals educatieve minoren en het Actieplan Leraren. Waar op dit gebied behoeften waren, heeft het Regieorgaan ze graag met toewijzingen gesteund. Er is duidelijk sprake van een opgaande lijn op ettelijke plaatsen, en de lokale vormgeving daarvan is cruciaal, al was het maar omwille van de goede relatie met nabijgelegen scholen. Wel zou het Regieorgaan deze initiatieven graag bekroond zien met een landelijke aanpak, waarbij goede afstemming met de eveneens startende samenwerking op het gebied van masters in de schooltalen vanzelfsprekend lijkt. Maar ook voor vakken als geschiedenis en Nederlands zou hier veel kunnen worden bereikt,

bij voorkeur met ruggesteun van relevant vakdidactisch onderzoek, waarvan het huidige volume in geen verhouding staat tot de omvangrijke beroepspraktijk in deze schoolvakken.

Voor een versterkte masteropleiding tot academisch gevormd leraar bestaat trouwens een wettelijke mogelijkheid die tot nu toe, opmerkelijk genoeg (anders dan het stapelen van een vakmaster en de lerarenopleiding), ongebruikt is gebleven: de instelling van (geïntegreerde) 2-jarige MA's voor de lerarenopleiding (vgl. WHW, art. 7.4a, derde lid). Ook de bestuurlijke verankering van de universitaire lerarenopleidingen zou hierbij opnieuw onder de loep moeten worden genomen: deze bevindt zich soms te ver buiten de faculteiten waar de vakgebieden huizen. Verder zou een landelijk initiatief veel kunnen betekenen voor nascholing van reeds werkzame docenten en voor de beschikbaarstelling van ondersteunend materiaal (steeds meer in digitale vorm).

Een heel complex, kortom, en geen simpele opdracht – maar een met groot potentieel. ook als signaal voor de betekenis van universitair gevormde leraren, en de bijzondere verantwoordelijkheid van faculteiten geesteswetenschappen in dezen. Gegeven dat de geesteswetenschappen meer dan de helft van de VO-vakken bestrijken, behoeft het geen betoog wat voor een impuls zou kunnen uitgaan van een dergelijke exercitie, gericht op meer en beter opgeleide en gemotiveerde leraren.

Onderzoeksinstituten

Nederland kent een bont palet aan geesteswetenschappelijke onderzoeksinstituten: instituten onder koepels zoals KNAW en NWO, maar ook meer zelfstandige, zoals het Instituut voor Nederlandse Lexicologie en de Bibliotheca Philosophica Hermetica. (Bij bredere beschouwing valt ook nog te denken aan de wetenschappelijke staven in sommige musea).

In het proces Duurzame Geesteswetenschappen waren deze instituten tot nu toe geen formele partij, en in de facultaire plannen komen zij nagenoeg niet voor. Het Regieorgaan acht dit saillant – men stelle zich een duurzaam plan voor de natuurkunde voor zonder het FOM - en zou het zeer gewenst vinden dat in een vervolgproces ook deze instituten volop betrokken zouden raken. Het zou de zaak der geesteswetenschappen bijzonder dienen als hier zou kunnen worden gekomen van parallele universa tot sterren aan eenzelfde firmament.

Infrastructuur van informatie

Van diverse zijde, DLG voorop, hebben het Regieorgaan zorgen bereikt omtrent de toestand van 's lands informatievoorziening op geesteswetenschappelijk gebied.

Het betreft hier in de eerste plaats de collectievorming bij wetenschappelijke bibliotheken, waarin steeds grotere gaten vallen. Het vroegere initiatief van NWO omtrent een landelijk collectioneringsbeleid ten aanzien van de geesteswetenschappen heeft jammer genoeg geen vervolg gekregen – en dit bepaald niet bij gebrek aan geprolongeerde behoefte. Het aantal internationaal verschijnende belangrijke monografieën op geesteswetenschappelijk gebied is immers groter dan ooit; elke aflevering van *The New York review of books* en *The chronicle of higher education* getuigt ervan. Van oudsher zijn bibliotheken de laboratoria van de geesteswetenschappen; zij moeten daartoe navenant geëquipeerd zijn.

Tweede voorwerp van zorg in dit verband vormt de vaak ontoereikende voortgang met betrekking tot de digitalisering van geesteswetenschappelijke kennis en materiaal. Enkele fraaie uitzonderingen niet te na gesproken, schort het hier aan samenhangend beleid, terwijl bovendien goede initiatieven – zoals de Digitale bibliotheek van Nederlandse letteren (DBNL) – soms al te broos zijn. En dat terwijl de “digital humanities” internationaal een enorme vlucht maken.

Een proces “Duurzame geesteswetenschappen 2.0” zou zeker ook deze dimensie in de beschouwing moeten betrekken, inclusief de publicatiemogelijkheden via Open Access. De erkende voorhoedepositie van Nederland in

zowel de informatica als in de wetenschappelijke uitgeverij biedt voor dit alles volop kansen. Waar het vooral om zal gaan, is om projecten en partijen uit te tillen boven het niveau van losse initiatieven, en hier meer samenhang en duurzaamheid te waarborgen, met de gebruiker als eerste belanghebbende.

Tot zover een compact venster op de wereld die nog valt te winnen. Het zou een kansrijke en dankbare taak zijn hiervoor, ten verfolge op “Duurzame geesteswetenschappen 1.0”, een tweede fase in te gaan. Met daartoe aangepaste organisatie, maar in dezelfde geest, zouden vanuit een vernieuwd Regieorgaan *alle* belangrijke actoren in de Nederlandse geesteswetenschappen kunnen worden uitgedaagd tot kwaliteitsverbetering en samenspel. Zowel inhoudelijk als procesmatig is het een zeer aantrekkelijk vergezicht voor de gehele sector.

GEBRUIKTE AFKORTINGEN

AIO – assistent in opleiding
AM – Aansluitmaster
BA – Bachelor
BKO – Basiskwalificatie Onderwijs
BRIC – Brazilië, Rusland, India, China
BSA – Bindend Studieadvies
CROHO – Centraal Register Opleidingen Hoger Onderwijs
CvB – College van Bestuur
DBNL – Digitale bibliotheek van Nederlandse letteren
DLG – Disciplineoverleg Letteren en Geschiedenis
EC of ECTS – European Credit Transfer System
ERC – European Research Council
EUR – Erasmus Universiteit Rotterdam
FGW – Faculteit der Geesteswetenschappen
FHKW – Faculteit der Historische en Kunstwetenschappen (Erasmus Universiteit Rotterdam)
FOM – Stichting voor Fundamenteel Onderzoek der Materie
fte – fulltime-equivalent
FWB – Faculteit der Wijsbegeerte (Erasmus Universiteit Rotterdam)
HGL – hoogleraar
HOVO – Hoger Onderwijs voor Ouderen
ICT – Informatie- en Communicatietechnologie
k€ – duizend euro
KNAW – Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen
KUL – Katholieke Universiteit Leuven
M€ – miljoen euro
MA – Master
NVAO – Nederlands-Vlaamse Accreditatieorganisatie
NWO – Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek
NWO-A – Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek – Algemeen Bestuur
NWO-G – Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek – Gebied Geesteswetenschappen
OCW (voorheen: OC&W) – Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
OIO – onderzoeker in opleiding
OM – Overige Masters
OU – Open Universiteit
Ow – onderwijs
Oz – onderzoek
ReMa – Researchmaster
RM – Researchmaster
RU – Radboud Universiteit Nijmegen
RUG – Rijksuniversiteit Groningen
TUE – Technische Universiteit Eindhoven
UD – Universitair Docent
UHD – Universitair Hoofddocent

UL – Universiteit Leiden
UM – Universiteit Maastricht
UU – Universiteit Utrecht
UVA – Universiteit van Amsterdam
UvT – Universiteit van Tilburg
VO – Voorbereidend Onderwijs
VSNU – Vereniging van Samenwerkende Nederlandse Universiteiten
VUA – Vrije Universiteit Amsterdam
VWO – Voorbereidend Wetenschappelijk Onderwijs
WHW – Wet op het Hoger Onderwijs en Wetenschappelijk Onderzoek
WO – Wetenschappelijk Onderwijs
WP – Wetenschappelijk personeel

BIJLAGE

Staatscourant 22 juli 2009, nr. 10971

Regeling van de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 2 juli 2009, nr. OWB/FO/109823, houdende de instelling van de Commissie Regieorgaan Geesteswetenschappen (Instellingsbesluit Commissie Regieorgaan Geesteswetenschappen)